

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ФІНАНСІВ, ЕКОНОМІКИ,
УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА**

**КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ, АДМІНІСТРУВАННЯ ТА
ПРАВА**

**Магістерська кваліфікаційна робота
на тему:
«ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В УКРАЇНІ**

Виконав:

студент групи 2-мДС
спеціальності 281
«Публічне управління та
адміністрування»
Задорожній О.В.

Керівник:

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри публічного управління,
адміністрування і права
Замахін А. Л.

Полтава – 2023 рік

Анотація

Задорожній О.В. Публічна політика у сфері розвитку фізичної культури і спорту в Україні. Магістерська робота присвячена дослідженню теоретичного узагальнення і вирішенню актуального наукового завдання щодо управління розвитком фізичної культури та спорту в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду.

Визначено, що однією з характерних інституційних особливостей місцевого самоврядування в розвитку фізичної культури та спорту є те, що воно діє як певна система або той організаційно-правовий механізм, завдяки якому територіальні громади безпосередньо і через органи місцевого самоврядування здійснюють функції і повноваження місцевого самоврядування у сфері фізичної культури та спорту. Однією зі специфічних особливостей управління розвитком фізичної культури і спорту є те, що таке управління здійснюється у тісній взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування і громадських органів управління різного рівня і характеру, які у своїй взаємозалежності складають організаційну структуру управління сферою.

При аналізі закордонного досвіду в управлінні розвитком фізичної культури та спорту досліджено, що рівень управління фізичною культурою і спортом в розглянутих країнах має відмінності в ступені децентралізації та фокусуванні певних повноважень на рівні територіальних громад. Доведено, що законодавче забезпечення сфери, насамперед, спрямовано на ефективну організацію діяльності суб'єктів фізичної культури та спорту, їх відносин із органами державної влади та місцевого самоврядування, визначення фінансового, кадрового та інших видів їх забезпечення, соціальних гарантій в зазначеній сфері, а також боротьбі з насильством у спорті, протидії вживанню заборонених речовин, питанням тендерної рівності.

В дослідженні також доведено, що аналіз зарубіжного досвіду управління розвитком фізичної культури та спорту вказує на дуже велику роль саме місцевих органів влади держав ЄС у розвитку фізичної культури і

спорту та аргументована думка щодо політики в сфері фізичної культури та спорту у даному перехідному етапі.

Ключові слова: фізична культура та спорт, управління, органи місцевого самоврядування, децентралізація, (об'єднана) територіальна громада, організаційно-правове забезпечення управління, фінансове забезпечення управління.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ	9
1.1. Механізми забезпечення управління розвитком фізичної культури та спорту в умовах децентралізації	9
1.2. Зарубіжний досвід управління розвитком фізичної культури та спорту в умовах децентралізації	15
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ (НА МАТЕРІАЛАХ ПОЛТАВСЬКОЇ ТГ)	26
2.1. Інституціональні особливості управління розвитком фізичної культури та спорту на рівні Полтавської ТГ	26
2.2. Тенденції розвитку фізичної культури та спорту в Полтавській ТГ	37
Розділ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	45
3.1. Удосконалення організаційно-правового забезпечення управління розвитком фізичної культури та спорту на рівні територіальної громади	45
3.2. Механізми залучення громадськості до вирішення питань розвитку фізичної культури та спорту на рівні місцевого самоврядування	54
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67
ДОДАТКИ	76

ВСТУП

Актуальність теми зумовлена складною ситуацією у сфері фізичної культури та спорту, що пояснюється численними організаційно-нормативними, фінансовими прогалинами, які супроводжують процес децентралізації та створюють чимало проблем, та не дозволяють сформувати нову й ефективну систему управління процесами розвитку фізичної культури та спорту. В умовах війни основою кризи у сфері фізичної культури та спорту є, по-перше, непрофесійне організаційно-правове та фінансове забезпечення розвитку цієї галузі, як органами державної влади, так і органами місцевого самоврядування, а, по-друге, відсторонення територіальної громади від вирішення вищевказаних проблем. У цьому контексті місцеве самоврядування, яке наближує управління до вирішення нагальних проблем населення, є гарантованим державою правом та реальною здатністю територіальної громади самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання розвитку фізичної культури та спорту. Тому дослідження проблеми управління розвитком фізичної культури та спорту територіальної громади як базового елемента місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні має невідкладну актуальність.

Значний внесок у питаннях досягнення збалансованої та оптимальної організаційної структури системи управління розвитком фізичної культури та спорту, обґрунтування механізмів і теоретико-методологічних основ державного управління та місцевого самоврядування у сфері фізичної культури та спорту, що сприяє розробці даної теми, зробили вітчизняні та зарубіжні дослідники такі як: В. Гузарь, Ю. Довгенько, М. Дутчак, В. Жуков, В. Жолдак, М. Золотов, С. Згура, І. Козюра, В. Куделко, Ю. Мічуда, М. Олійник, В. Платонов, Ю. Шкретій та інші.

Мета і завдання дослідження. Мета магістерської роботи полягає у обґрунтуванні теоретичних засад управління розвитком фізичної культури та

спорту, розробці практичних рекомендацій щодо його вдосконалення на рівні територіальної громади як основи місцевого самоврядування в Україні.

Для досягнення поставленої мети в роботі були поставлені та вирішені такі завдання:

- дослідити сутність та зміст механізмів забезпечення управління розвитком фізичної культури і спорту в умовах децентралізації;
- розглянути зарубіжний досвід управління розвитком фізичної культури та спорту;
- визначити інституціональні особливості управління розвитком фізичної культури і спорту в Україні;
- проаналізувати тенденції розвитку фізичної культури та спорту на базовому рівні місцевого самоврядування (на матеріалах Полтавської ТГ);
- визначити механізми залучення громадськості до вирішення проблем розвитку фізичної культури та спорту на рівні місцевого самоврядування;
- розробити пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення організаційно-правового та фінансового забезпечення управління розвитком фізичної культури та спорту територіальної громади як основи місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні.

Об'єкт дослідження – процеси управління сферою фізичної культури та спорту.

Предмет дослідження - теоретико-практичні аспекти управління розвитком фізичної культури та спорту на рівні Полтавської територіальної громади як основи місцевого самоврядування в Україні.

Методи дослідження. Методологічною основою роботи є сукупність як загальнонаукових, так і спеціальних методів наукового пізнання, емпіричного і теоретичного рівнів дослідження, які застосовувались на різних етапах, а саме: методи індукції, дедукції, абстрагування, узагальнення, аналізу і синтезу – при теоретичному узагальненні й формулюванні мети, завдань, об'єкта і предмета дослідження, висновків, удосконалення категорійно - понятійного апарату, а також: при виявленні особливостей,

проблем, суперечностей управління розвитком фізичної культури та спорту в умовах децентралізації та надання рекомендацій щодо шляхів їх вирішення; при розробці основних цілей стратегії розвитку Полтавської територіальної громади в напрямку розвитку фізичної культури та спорту; логіко-структурний аналіз – при систематизації повноважень та дослідженні контролю у сфері фізичної культури та спорту на рівні місцевого самоврядування в умовах децентралізації; формально-правовий метод – при удосконаленні організаційно-правового та фінансового забезпечення управління розвитком фізичної культури та спорту територіальної громади, в умовах децентралізації влади в Україні; метод комплексного аналізу та узагальнення – для формулювання наукових визначень, висновків, що виносяться на захист.

Інформаційною базою роботи стали законодавчі та нормативні акти України, які регламентують розвиток фізичної культури та спорту на рівні територіальної громади, наукові праці зарубіжних і вітчизняних авторів, матеріали науково-практичних конференцій, ресурси мережі Інтернет.

Практичне значення одержаних результатів полягає у підвищенні рівня обґрунтованості управлінських рішень із питань формування та вдосконалення управління розвитком фізичної культури і спорту на рівні територіальної громади.

Структура роботи. Відповідно до мети та завдань дослідження робота складається зі вступу, 3 розділів, 6 підрозділів, висновків, списку використаних джерел із 80 найменувань та 4 додатків. Загальний обсяг роботи 80 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

1.1. Механізми забезпечення управління розвитком фізичної культури та спорту в умовах децентралізації

Роль фізичної культури та спорту стає не тільки все більш помітним соціальним, але і політичним фактором у сучасному світі. Притягнення широких мас населення до занять фізичною культурою, стан здоров'я населення та успіхи на змаганнях є безсумнівним доказом життєдіяльності та духовної сили будь-якої нації, а також її військової та політичної мощі. Однак останнє десятиліття управління розвитком фізичної культури та спорту в Україні вказує на негативні тенденції. Сьогодні, очевидно всім про необхідність проведення змін в управлінні, головними з яких сьогодні розглядається надання ОМС більше повноважень та ресурсів для забезпечення розвитку фізичної культури та спорту на місцях, розвитку масового спорту. Сьогодні на рівні місцевого самоврядування необхідне комплексне вирішення зазначених проблем на підставі виважених управлінських рішень щодо впровадження сучасних механізмів забезпечення управління.

Питання дослідження механізмів забезпечення управління протягом останніх десятиліть перебувають у сфері наукових інтересів багатьох учених, таких як В. Авер'янов [14], Г. Атаманчук, В. Афанасьєв, В. Бакуменко [5, 15, С. 116-117], Д. Безносенко, М. Васильєва [7], Є. Григоніс, Л. Григорян, Н.Єсипчук, В.Князєв, М.Корецький [22, с. 16], М.Круглов [27, С. 111], О.Коротич [25, с. 246; 26, с. 126-127], М. Круглов, А. Ліпенцев [32], В. Малиновський [35], П. Надолішній, Н. Нижник [16, с. 235-236], Р. Ларіна, Г. Одінцова [44, с. 53-54], Л. Приходченко [53], Р. Рудніцька [66, с. 15], О. Радченко [63], Ю. Тихомиров, О. Федорчак [72], Ф. Шамхалов [77], Л.Юзьков та ряду інших науковців.

Французький вчений Анрі Кульман наголошував на існуванні величезного числа механізмів, які на його думку, являють собою систему елементів (цілей, функцій, методів, організаційної структури і суб'єктів) та об'єктів управління, в якій відбувається цілеспрямоване перетворення впливу елементів управління на необхідний стан або реакцію об'єктів управління, що має вхідні посилки та результуючу реакцію [31, с.13-14].

Термін «механізм» досить часто використовується у різних сферах життєдіяльності. Не можливо не погодитися з твердженням П. Надолішного, що кожний із суб'єктів управління будь-якого рівня є керуючою системою і за внутрішнім своїм складом розглядається як сукупність таких компонентів [42]: процес управління, що характеризує її в динаміці (розробка, прийняття і реалізація управлінських рішень, або здійснення всіх стадій управлінського циклу); механізм управління (принципи, цілі, функції, методи); сукупність елементів, які характеризують керуючу систему у відносній статиці (кадри, інформація, структура, техніка, технологія); механізм розвитку (самовдосконалення) системи управління.

Враховуючи власний досвід управлінської діяльності в сфері фізичної культури та спорту на рівні місцевого самоврядування, можливо акцентувати увагу на тому, що вищезгадані компоненти так чітко неможна розмежувати через їх безперервний рухливий стан та постійну взаємодію. Тому, на рівні місцевого самоврядування доцільно умовно поділити їх відповідно до специфіки застосування за наступними типами: пов'язаність із процесами розробки та прийняття раціональних рішень; забезпеченість їх практичного втілення (впливу на об'єкти управління); активізація реалізації властивостей суб'єктів управління як систем, здатних до саморозвитку.

В результаті проведеного нами аналізу трактувань різними вченими поняття «механізм управління» можливо зробити висновок, що механізм управління являє собою відповідний певного тимчасового періоду спосіб управління, що включає комплекс форм, методів, засобів, принципів впливу та забезпечує ефективну реалізацію поставлених цілей.

Виходячи з цього в спеціальній спортивній літературі формулюється таке визначення поняття «механізм управління фізичною культурою і спортом»: - взаємопов'язаний комплекс форм, методів, важелів і т.п., що забезпечує ефективну реалізацію цілей діяльності і найбільш повне задоволення суспільних, колективних та індивідуальних потреб у конкретно-тимчасовому масштабі [75]. Управління фізичною культурою і спортом на рівні місцевого самоврядування представляє собою систему конкретних форм і методів свідомої діяльності, спрямованої на забезпечення ефективного функціонування та розвитку сфери фізичної культури і спорту з метою найбільш повного задоволення людей у фізичному вдосконаленні.

Науковцями сьогодні ґрунтовно досліджено методи державного управління в сфері фізичної культури та спорту на відміну від методів управління в сфері фізичної культури та спорту на рівні місцевого самоврядування. Серед надзвичайно широкого спектру існуючих дефініцій під поняттям «метод державного управління», розуміють спосіб практичної реалізації управлінських функцій шляхом організаційно-розпорядчого впливу суб'єкта управління на поведінку та суспільну діяльність керованого об'єкта з метою досягнення поставлених управлінських функцій [35] або способи та засоби досягнення поставлених управлінських цілей, що визначають якісну сторону управління [14].

У працях І. Гасюка [10], який розглядає метод управління, як складову механізму державного управління в сфері фізичної культури та спорту, надається визначення поняттю метод – систематизована сукупність кроків, які треба здійснити для виконання певної задачі, досягнення мети. В цьому контексті, та враховуючи мету нашого дослідження, ми розглядаємо метод управління, як складову механізму управління на рівні місцевого самоврядування та розуміємо під цим сукупність засобів і прийомів впливу на керований об'єкт для досягнення поставленої організацією певної мети.

В. Золотов вказує, що функції управління поділяють на основні і конкретні. Основні функції управління є такими з наступних причин: по-

перше, вони здійснюються в усіх галузях економіки (галузі матеріального і нематеріального виробництва); по-друге, вони реалізуються в будь-якій фізкультурно-спортивній організації (міжнародній, загальнодержавній або територіальній; комерційній або некомерційній; малій, середній або великій і т.п.) і на будь-якому ієрархічному рівні управління (керівництво вищої, середньої або нижчої ланки); по-третє, вони інваріантні конкретним функціям, тобто склад і зміст основних функцій управління незмінні, незалежні від того, яка конкретна функція управління реалізується; по-четверте, вони забезпечують керованість, тобто досягнення мети управління в заданий проміжок часу в умовах обмежених ресурсів [21, с.145].

Основні і конкретні функції управління фізичною культурою і спортом, як відносно відособлені напрямки управлінської діяльності, реалізуються на практиці на основі певних принципів. Принципи управління фізичною культурою і спортом - це основні ідеї, закономірності й основні правила, положення і норми поведінки, якими керуються органи управління та окремі керівники в процесі здійснення управлінського впливу [21, с.147].

До основних принципів управління розвитком фізичної культури та спорту можна віднести наступні: принцип поєднання галузевого і територіального управління, наприклад, коли фізкультурно-спортивна організація може бути створена і може функціонувати як за галузевим (наприклад, фізкультурно-спортивний клуб освітньої організації, промислового підприємства, установи і т.п.; фізкультурно-спортивні товариства «Динамо», «Спартак», «Колос» і т.п.), так і за територіальним принципом; принцип поєднання матеріального і морального стимулювання, який ґрунтується на твердженні, що «будь-яка крайність, є ознака обмеженості». Одним з найбільш яскравих проявів використання цього принципу в сфері фізичної культури та спорту є присвоєння співробітникам різних фізкультурно-спортивних організацій звань, нагород, моральне і матеріальне стимулювання праці конкретних працівників і т. д. [1, с.52].

На основі охарактеризованих вище принципів загальні і конкретні функції управління розвитком фізичної культури та спорту, як відносно відособлені напрямки управлінської діяльності, реалізуються на практиці з використанням різних методів. Так, організаційні методи управління базуються на організаційних відносинах між органами управління та організаціями, організаціями та працівниками, на відносинах влади і підпорядкування. У сукупності організаційних методів управління зазвичай виділяють наступні групи: методи організаційно-стабілізуючого, розпорядчого та дисциплінарного впливу; методи організаційно-стабілізуючого впливу використовуються при взаємовідносинах працівників всередині спортивної організації; методи розпорядчого впливу використовуються для вирішення поточних завдань і дозволяють коригувати діяльність з урахуванням зміни ситуації. Методи цієї групи зазвичай реалізуються у формі наказу, розпорядження і т.д.; адміністративні методи пов'язані з владною природою державного управління, що виявляється в різних обставинах і ситуаціях: одна сторона взаємин (виконавчий орган місцевого самоврядування, або посадова особа) наділена владними повноваженнями і тому може віддавати накази іншій, як правило, прямо підпорядкованій їй стороні взаємин (організації), яка зобов'язана виконувати запропоноване, незалежно від того, чи згодна вона з ним чи ні; одна сторона взаємин (виконавчий орган місцевого самоврядування, посадова особа) встановлює норми, які підлягають неухильному виконанню іншою стороною взаємовідносин (організаціями, що перебувають в адміністративному підпорядкуванні). Це звичайні методи для взаємин організацій, що знаходяться в адміністративному підпорядкуванні на регіональному і муніципальному рівнях [21, с.56].

Методи правового регулювання характеризуються використанням засобів правового впливу на суспільні відносини. Розрізняють 2 основних способи правового регулювання - авторитарний і автономний способи. Авторитарний спосіб використовується при регулюванні адміністративних та

інших правовідносин і характеризується тим, що одна сторона правовідносин наділена правом встановлювати іншій стороні правовідносин зміст її діяльності. Автономний спосіб базується на тому, що сторони правовідносин є рівноправними і в рамках чинного законодавства можуть самостійно встановлювати зміст своїх прав і обов'язків, змінювати або припиняти їх.

На нашу думку, сьогодні в забезпеченні управління органами місцевого самоврядування розвитку фізичної культури та спорту урегулювання потребують функціональні зв'язки між компонентами: проблема – ціль – засіб – ресурс – результат – ефект. В умовах сучасної України проблема удосконалення механізмів забезпечення управління органами місцевого самоврядування розвитку фізичної культури та спорту надзвичайно актуальна і знаходиться в центрі уваги як наукових, так і практичних робітників.

Удосконалення управлінських відносин на рівні територіальної громади пов'язано з вирішенням низки проблем, які виникають в результаті невідповідності існуючого стану цих відносин вимогам сьогодення. Аналіз стану наукових розробок у вітчизняних джерелах з цієї проблематики свідчить про створення необхідного підґрунтя для забезпечення виваженого державного управлінського впливу на розвиток сфери фізичної культури та спорту. Але, враховуючи взятий сьогодні курс на проведення сучасних реформ в різних сферах, в тому числі і в сфері фізичної культури та спорту, який передбачає процеси децентралізації владних повноважень, особливої уваги потребує вироблення ефективного механізму передачі функцій з необхідними для їх виконання ресурсами безпосередньо на місця - місцевому самоврядуванню, при виваженій державній підтримці.

З чітким законодавчим розподілом повноважень, відповідальності, фінансово-економічної бази між загальнодержавним, територіальним і місцевими рівнями управління центр ваги управління соціально-культурною сферою має бути перенесений на рівень місцевого самоврядування. Соціальна інфраструктура, освіта, охорона здоров'я, фізичної культури та

спорту тощо – вирішення цих питань має відноситися головним чином до компетенції ОМС та складати головний зміст їх діяльності. Це мусить супроводжуватися створенням адекватної незалежної фінансово-економічної бази місцевого самоврядування.

Основним завданням управління сферою фізичної культури та спорту має бути забезпечення на відповідній території розвитку фізичної культури та спорту згідно потреб безпосередньо місцевих територіальних громад, враховуючи державну політику в цій сфері. Виконання цього завдання не можливо без наукового аналізу управління розвитком фізичної культури та спорту в умовах децентралізації, як в цілому в країні, так і в кожній місцевій територіальній громаді.

1.2. Зарубіжний досвід управління розвитком фізичної культури та спорту

Одним з основних пріоритетів зовнішньополітичної політики України залишається європейська інтеграція. Тому, реформа у сфері фізичної культури і спорту сьогодні має проводитися у напрямку застосування позитивного європейського досвіду в цій сфері та приведенням її у відповідність до європейських вимог і стандартів, враховуючи інтереси, історію та традиції, територіальних громад нашої країни та досвід інших зарубіжних країн, особливо близьких до нас – пострадянських країн.

25 вересня 2015 року 193 держави-члени Організації Об'єднаних Націй на Саміті зі сталого розвитку в Нью-Йорку одностайно прийняли нову глобальну програму сталого розвитку, що містить 17 цілей сталого розвитку, яких світ має досягнути до 2030 року. Ціль 3 Програми є забезпечення підтримки здоров'я та поширення здорового способу життя для всіх людей, незалежно від віку. Проведення реформи державної політики у сфері спорту, яка зазначена у Стратегії розвитку України – 2020, також вказує на необхідність прискіпливого дослідження цього питання, з урахуванням європейського досвіду в умовах децентралізації.

Основними міжнародними документами у сфері фізичної культури та спорту слід вважати Міжнародну хартію фізичного виховання та спорту 1978 року та Спортивну хартію Європи 1992 року [40,67]. Ґрунтуючись на положеннях вищевказаних документів, різні країни в залежності від специфіки соціально-економічного і політичного устрою формують умови для розвитку фізичної культури та спорту, для створення, відновлення і поповнення ресурсної бази як основи функціонування.

В сучасних умовах дуже велику роль у розвитку фізичної культури та спорту в провідних країнах світу почали грати місцеві органи влади. Це характерно для всіх територіальних органів управління в різних державах: штатах, провінціям, округам, землям, графствам, воєводствам, гмінам, муніципалітетам, комунам і громадам. Причому мова йде про всі сфери фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності, починаючи з фізичного виховання в школах, спорту для всіх та спорту вищих досягнень і закінчуючи професійним спортом. Однак є також і свої особливості участі місцевих органів влади в розвитку фізичної культури та спорту в багатьох країнах. В цьому аспекті, особливу зацікавленість у вивченні такого досвіду викликають такі країни, як Франція та Німеччина.

Організація та діяльність управління фізичною культурою та спортом у Франції побудовано на принципах вертикального та горизонтального підпорядкування. У країні 22 регіони, 90 департаментів і 36 тисяч комун. У великих містах діють муніципальні спортивні асоціації, яких в середині 90-х років налічувалося близько 700. В більшості з них - це Будинки спорту або муніципальні спортивно-оздоровчі центри. Діяльність цих асоціацій координують муніципальні відділи спорту [3]. В бюджетах провінцій частка витрат на спорт коливається від 1,65 до 6,93%, в той час як бюджет Міністерства спорту складає всього 0,18% від загального державного бюджету. Щорічно місцеві органи влади витрачають на розвиток фізичної культури та спорту близько 22-25 млрд. франків [28].

Сьогодні, у містах Франції, населення яких перевищує 50 тис. чол. функціонують понад 400 муніципальних спортивно-оздоровчих центрів. Велике значення в розвитку фізичної культури та спорту у Франції мають комуни. Як правило, переважна більшість з них витрачає на потреби спорту 5% комунального бюджету. Згідно з даними анкетування Національного центру по територіальному громадському функціонуванню серед 400 французьких комун більшість віддає перевагу розвитку спорту для всіх, забезпеченню належного фізичного виховання в навчальних закладах, а також превентивним заходам. Таким чином, практично кожний громадянин має доступ до спортивних занять.

Кожна комуна має власний спортивний зал, у якому клуби і асоціації організують заняття з різних видів спорту. Комуни займаються розвитком спорту в школах, спортивно-оздоровчих клубах, центрах і неорганізованим спортом серед населення, будівництвом та утриманням спортивних споруд, організацією спортивних заходів. Від розміру комуни залежить і наявність в ній служби спорту. Близько 90% громад, населення яких перевищує 5000 чол., мають спортивні служби. Згідно з розрахунком, проведеним Національною федерацією муніципальних спортивних служб, на одну людину, що працює в службі спорту, припадає приблизно 1000 мешканців.

За даними департаменту молоді та спорту Верхнього Рейну, аналіз роботи 443 спортивних клубів вказав на те, що їх середньорічний бюджет становив 122,9 тис. франків, в т.ч. надходження від змагань - 29%, членські внески - 24,1%, різного роду субсидії - 25,1%, спонсорські внески - 3,4%, інші доходи - 18,4%. Ці кошти витрачалися на наступне: орендна плата - 10,8%; зарплата тренерського складу - 12,1%; транспортні витрати на участь в змаганнях - 12,4%; адміністративні витрати - 13%; проведення змагань - 23,3%; екіпірування та обладнання - 28,4% [2].

Будівництво спортивних споруд є прерогативою територіальних громад, зокрема комун. У Франції більше 90% спортивної власності належить територіальним громадам (комунам). Як правило, ці спортивні

споруди управляються самими комунами і фінансуються ними. У комунах існує дві форми фінансування спортивних споруд: 1) за рахунок платників податків; 2) за рахунок користувачів. Форму вибирає сама комуна. Як правило, превалює змішане фінансування. Важливим заходом у плані покращення фінансування спорту Франції загалом, стало впровадження у 1985 році спортивної лотереї, виручені кошти з якої, а це близько 3 млрд. франків розподіляються щорічно між спортивними федераціями і клубами.

Французьке законодавство особливо жорстко регулює питання спортивного обладнання. Наприклад, існує законодавча норма про те, що власник спортивного обладнання зобов'язаний зробити про це заяву в адміністрацію для складання опису обладнання. Крім того, зміна характеру використання приватного обладнання, а також часткова або повна його ліквідація можуть бути здійснені тільки при наявності дозволу мера населеного пункту. Ця стаття містить також важливу норму, що стосується пільгового оподаткування; будь-яка зміна використання спортивного обладнання без дозволу тягне за собою право зміни системи справляння сукупних податків з власника [2]. Мета програм фізичного і спортивного виховання в школах Франції - оволодіння різними видами діяльності в сфері фізичної культури та спорту, які сприяють зміцненню здоров'я школярів, гармонійному розвитку особистості.

Основним організаційним осередком структури шкільного спорту Франції є спортивна асоціація, яка є в кожній школі. Французькі фахівці вважають, що така система дозволяє краще проводити роботу в рамках обов'язкового навчання фізичної культури і занять спортом. Спортивна асоціація привчає школярів до відповідальності і співпраці з дорослими, встановлюючи активні зв'язки з різними спортивними і культурними організаціями. Більшість видів спорту, якими мають можливість займатися учні молодшої школи, підтримуються незалежною та ліцензованою міністерством освіти асоціацією – Спортивним об'єднанням початкових шкіл. Представники цієї організації та спортивних федерацій з метою

зацікавлення учнів до занять конкретним видом спорту і пошуку талановитої молоді проводять тренувальні заняття безпосередньо у школі. Таким чином, багато початкових шкіл Франції стають профільними з певних видів спорту. Зростання конкурентоспроможності французького спорту, завдяки значним капіталовкладенням сприяє утвердженню патріотичних почуттів у громадян та підвищенню міжнародного авторитету держави.

Розгляд досвіду Німеччини є дуже корисним в сучасних процесах децентралізації в нашій країні, адже демонструє наділення більших повноважень та ресурсів органам місцевого самоврядування. Так, створення та забезпечення належних умов розвитку фізичної культури та спорту в Німеччині відповідно до Конституції (ст. 30) та федеративної структури країни є прерогативою Земель. В даний час їх 16, в тому числі 5 нових Земель в колишній НДР. Відзначимо, що в чотирьох Землях (Бранденбург, Північна Рейн-Вестфалія, Саксонія і Тюрінгія) заняття фізичною культурою та спортом гарантуються конституціями Земель, а в п'ятій - прийняті закони «Про підтримку спорту» [57].

Уряди Земель практикують тісну співпрацю з федеральним урядом і національними спортивними організаціями, а також містами, громадами і комунами. У відповідності зі своєю автономією організаційні питання в Землях вирішуються по-різному, але пріоритет віддається наступним напрямкам: спорт в школах і підготовка викладачів фізвиховання; студентський спорт; спорт для всіх, і насамперед серед молоді, жінок, літніх і інвалідів; будівництво, модернізація і зміст спортивних споруд; сприятливі умови для спорту вищих досягнень; допомога спортивним клубам і командам. Слід підкреслити, що в Німеччині немає єдиної структури управління спортом на земельному рівні. Вона, та й механізм регулювання спортом значно відрізняються в різних Землях. У ряді Земель (Баден-Вюртемберг, Мекленбург - Передня Померанія, Нижня Саксонія, Північний Рейн-Вестфалія, Саксонія, Саксонія - Ангальт) за розвиток спорту відповідають міністерства у справах культури, в інших (Баварія,

Бранденбург, Гессен, Шлезвіг-Гольштейн) - міністерства у справах освіти, науки і мистецтва, з питань освіти і спорту, у справах жінок, праці та соціального порядку і т.д., в Тюрінгії - Міністерство з соціальних питань і охорони здоров'я, в Рейнланд-Пфальц - Міністерство внутрішніх справ, а в землях Бремен і Гамбург - сенатори з питань внутрішніх справ і т.д. [19].

Землі Німеччини відповідають за спорт на місцевому рівні (спорт для всіх, шкільний і університетський спорт), а також за підтримку спортивних установ та інфраструктури. Крім того, одна з основних задач Земель - забезпечення рівних умов для занять спортом в різних населених пунктах.

Аналіз фінансового забезпечення розвитку фізичної культури та спорту свідчить, що кошти на цю діяльність перш за все надходять від платників податків з федерального і земельного бюджетів. Крім того, кошти надходять від лотерейних товариств і організацій. Причому в різних Землях ця процедура відбувається по-різному. Так, в Баден-Вюртемберг ці кошти відраховуються через держбюджет повністю, а в Баварії, Рейнланд-Пфальце, Шлезвіг Гольштейні - переважно. У Гессені та Північному Рейні-Вестфалії лотерейні організації частину коштів переводять спортивним спілкам безпосередньо. Обороти лотерейних організацій вже на початку 90-х років становив близько 9 млрд. марок на рік. Приблизно 40-60% з них йшло на сприятливі умови для спорту в Землях [19]. Слід підкреслити, що тільки 1/6 витрат на спорт покривається за рахунок доходів спортивних організацій Земель. Це в основному доходи від податків на тоталізатор, на спортивні лотереї, від спортивних споруд і т.д.

Для підтримки занять спортом осіб в спеціальних групах в країні з'явилися нові програми – «Спорт як профілактика захворювань», «Спорт для засуджених», «Спорт для безробітних», «Спорт для наркоманів», «Спорт для іноземців» і т.д. Зазначаємо, що конференція земельних міністрів спорту оголосила надання допомоги цим спецгрупам однією з основних цілей державного фінансування.

Робота з розвитку фізичної культури та спорту здійснюється в Землях

відповідно до Законів. Так, в Рейнланд-Пфальці таким є «Земельний закон про суспільне сприяння спорту і рекреації». У цій Землі проживає 1,3 млн. мешканців і діє 5888 спортивних і гімнастичних клубів. Більше 500 тис. чоловік займаються неорганізованим спортом. Щорічно з земельного бюджету на розвиток спорту виділяється понад 30 млн. марок. А починаючи з 1990 року Земельний спортивний союз отримує кошти на свою діяльність з доходів певних лотерей, що проводяться спортивним товариством.

Спортивні організації та їх об'єднання вносять істотний внесок в загальне благо Німеччини. Урядом Землі в 2016 році був продовжений «Пакт солідарності Спорту» на п'ять років до 2021 року. Завдання уряду в рівній мірі сприяти професійним і аматорським видам спорту. При цьому фінансування на ці цілі передбачено в розмірі близько 70 мільйонів доларів на рік, що говорить про постійне зростання фінансування розвитку фізичної культури і спорту. Крім цього, в 2016 році особливу увагу урядом Землі було приділено професійним фізкультурно-спортивним кадрам, які вперше з 1960 року отримують збільшення фінансування. Також, 17 мільйонів євро в рік буде направлено на будівництво муніципальних спортивних споруд [52].

Спортивні клуби в Німеччині стали, сьогодні, фундаментом німецького спорту. Це пов'язано не тільки з долученням населення до спорту, а й зі сформованою системою оподаткування. Найважливішою правовою основою для оподаткування спортивних клубів в Німеччині є право вважатися суспільно корисною організацією, що регулюється § 1 - 68 податкового законодавства, що дає певні податкові пільги. А згідно із Законом «Про сприяння спортивним клубам» від 18 грудня 1989 року їм надано значні пільги. Підкреслимо, що близько 5,5 млн. німців, добровільно працюють в області спорту, в результаті чого щорічно їм знижуються суми сплачуваних податків в розмірі 2400 марок на кожного. На нашу думку, спортивні клуби також повинні сьогодні стати фундаментом українського спорту і німецький досвід в цьому аспекті є дуже корисним для нас [4].

Муніципальна спортивна політика в Іспанії - це процес постійної взаємодії, під час якої місцева адміністрація проводить відповідну діяльність, спрямовану на реалізацію в життя тих рішень політичної влади, які ведуть до досягнення певних результатів і, як наслідок, до певного соціального ефекту. У цьому сенсі у муніципальній владі, мабуть, немає більш дієвих важелів впливу на суспільство і особистість, бо саме ці особистості і беруть участь в здійсненні цієї політики і користуються її результатами.

Розвиток органів місцевого самоврядування в Іспанії призвело, як вважають іспанські фахівці до того, що в країні остаточно «утвердилася» так звана «змішана» модель управління фізичною культурою і спортом [8]. Це знайшло відображення і в нормативних актах про фізичну культуру і спорт, які передбачають здійснення органами місцевого самоврядування певних повноважень у сфері фізичної культури і спорту у співпраці з державними органами влади, спортивними клубами і товариствами. Такими повноваженнями, зокрема є, розробка муніципальної політики у сфері фізичної культури і спорту, максимальне використання спортивних споруд на своїй території, укладання угод з державними чи приватними організаціями в рішенні задач.

Організація управління фізичною культурою і спортом в Іспанії на місцевому рівні відображає тенденцію децентралізації, яка виявляється в появі спортивної комунальної політики як самостійного явища. Створення районних рад, на які в межах їх компетенції покладається управління спортивними спорудами на відповідній території, сприяє більш повному відображенню інтересів населення в сфері фізичної культури і спорту.

Змішана модель організації управління у сфері фізичної культури та спорту на місцевому рівні в Іспанії також реалізується за допомогою передачі управління спортивними об'єктами клубам. Тим самим скорочується витрачання коштів утримання відповідних об'єктів з місцевих бюджетів і забезпечується єдність управління спортивними клубами і спорудами, що, безумовно сприяє розвитку спорту. ОМС, в свою чергу, здійснюють контроль

за використанням спортивних об'єктів безумовно за фізкультурно-спортивним направленням. Вищезазначені організації дають імпульс різним ініціативам в області спорту, є посередниками між місцевими радами та спортивними організаціями і, будучи в основному консультативними органами, вони стають центрами проведення конкретних компаній.

Слід підкреслити, що в розвинених країнах Європи значно більша частка припадає на фінансування спорту з позабюджетних джерел. Так, частка коштів державного спортивного бюджету в Німеччині, Великобританії, Фінляндії, Швеції, Данії складає менше 20% суми місцевих спортивних бюджетів, у Франції, Італії різниця складає 30%, в Іспанії, Португалії - 40%. Частка вкладень регіональних, муніципальних і місцевих органів управління в сукупний спортивний бюджет становить у Великобританії - 95%, в Німеччині - 98%, Іспанії - 76%, Фінляндії - 85%, Франції - 77%, Швеції - 90% та Італії - 57% [9].

У Фінляндії для створення нормальних умов для розвитку масового спорту і забезпечення рівні можливості для участі в спортивній діяльності всіх громадян країни законодавчо регламентується пряма фінансова допомога, а також пільгове кредитування з боку держави. Від проведення лотерей до національного бюджету надходять кошти, які направляються на державне фінансування, підтримку і кредитування.

У протиставлення Європейському досвіду для дослідження актуальним є аналіз управління розвитком фізичної культури та спорту в державах, які йдуть не по децентралізованому шляху управління, таких як Китайська Народна Республіка, Білорусія. В цих країнах більшу частину фінансової відповідальності за розвиток системи фізичної культури та спорту бере на себе держава. Бюджетні асигнування цих країн на розвиток фізичної культури та спорту постійно збільшуються [64, с. 81].

Організація державного управління фізичною культурою та спортом у Китаї має трірівневу структуру, представлену центральним виконавчим органом, виконавчими органами в межах адміністративних областей і

місцевими органами виконавчої влади. Слід відзначити, що законодавство Китаю передбачає розробку та реалізацію національних програм з фізичної культури та спорту, державних стандартів з фізичної підготовленості населення, проведення моніторингу за фізичним станом та здоров'ям усіх вікових груп. В Китаї функціонує чітка державна система, метою якої є підвищення економічних показників за рахунок зростання рівня здоров'я громадян. Державна політика спрямована на формування всебічно і гармонійно розвиненої фізично активної особистості, здатної до ефективної трудової діяльності на благо держави і суспільства. В КНР розроблена якісна нормативно-правова база, реалізація складових якої спрямована на розширення ролі фізичної культури і спорту в житті країни.

Структура управління сферою фізичної культури та спорту в Республіці Білорусь має значні недоліки. Рішення нових завдань не можливо ефективно виконати використовуючи старі методи і принципи централізованого управління. Крім того, виявляється відсутність системності та послідовності в реалізації намічених заходів. Тут треба, відмітити, що в даний час впроваджується практика укладання потрібних договорів про співпрацю між Міністерством спорту та туризму Республіки Білорусь, Національного олімпійського комітету та спортивними федераціями, що передбачає розгляд пропозицій спортивних федерацій щодо складів команд, виїзних делегацій, які затверджуються у відповідному порядку. За спортивними федераціями залишається право проведення змагань з видів спорту [12, с. 1- 7].

Аналіз вищевказаних країн вказує на різні моделі поведження держави в питаннях управління розвитком фізичною культурою та спортом. Взагалі існують наступні такі моделі: модель втручання держави; модель невтручання; змішана модель поведження держави (поєднання обох моделей). Основними формами участі держави в розвитку сфери фізичної культури та спорту в більшості країн є прийняття законодавчих актів і участь уряду та місцевих органів влади в розвитку і фінансуванні спорту,

будівництві й утриманні спортивних споруд, оздоровчих центрів, спортивних клубів, підготовці спортсменів високого класу та їхньої соціальної захищеності, підготовці кадрів, здійсненні науково-дослідної та інформаційної діяльності. Важливим в дослідженні є використання, як європейського досвіду, так і досвіду політики у сфері фізичної культури і спорту «молодих» держав, яким довелося вирішувати питання формування національних систем фізичного виховання і спорту на етапі становлення державності. На нашу думку, в цілому сучасний напрямок політики України в управлінні розвитком фізичної культури та спорту, є вірним, адже він не зважаючи на європейський вектор розвитку країни, на даному перехідному етапі використовує практику обох вказаних вище моделей поведіння держави у розвитку даної сфери, поступово здійснюючи відповідні кроки до автономності спорту, децентралізації функцій в управлінні розвитком фізичної культури та спорту.

В цьому аспекті, актуальним залишається питання удосконалення організаційно-правового та фінансового забезпечення управління фізичною культурою та спортом на рівні місцевого самоврядування, яке б враховувало особливості, менталітет і духовну спадщину, стан та перспективи розвитку цієї сфери й економічні, соціальні можливості конкретної територіальної громади.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ (НА МАТЕРІАЛАХ ПОЛТАВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ)

2.1. Інституціональні особливості управління розвитком фізичної культури та спорту на рівні Полтавської ТГ

Хоча за останні понад 200 років неодноразово фіксувалися окремі випадки втручання держави в область спорту, пише Баррі Улієн, але тільки з середини 1960-х років такі втручання (заходи і дії органів публічного управління) стали досить регулярними, хоча і далеко не завжди послідовними і системними [80].

Найкращим варіантом сьогодні в перехідний період здійснювати роботу у напрямку професійного поєднання зусиль ОМС, органів державного управління та інститутів громадянського суспільства. Але ключовим видом управління в сфері фізичної культури та спорту на рівні територіальної громади, в сучасних умовах децентралізації, має бути місцеве самоврядування.

В розвитку цього напрямку, на нашу думку, нам і потрібно акцентувати роботу для поступового переходу до автономності фізкультурно-спортивної сфери. Але це не означає повне відокремлення органів державної влади від процесу розвитку сфери фізичної культури у відповідній територіальній громаді. Навпаки, сьогодні в перехідний період потрібен якісний розподіл функцій та повноважень між ОМС та державного управління, де за державним управлінням повинні залишатися функції координуючі, контрольні та допоміжні. При цьому, державне управління, має підвищувати свій рівень публічності та прозорості.

Для проведення роботи у зазначеному напрямку необхідно передусім знати систему розвитку фізичної культури та спорту нашої країни та

інституційні особливості її управління, вміти застосовувати найкращі приклади європейських країн у розвитку фізичної культури та спорту на рівні територіальної громади відповідно до наших історичних цінностей, традицій та сучасних реалій.

Ключовими інституційними особливостями реалізації управління в сфері фізичної культури та спорту є: управління організацією та реалізацією спортивної діяльності, проектуванням та реалізацією спортивних програм і заходів; управління спортивною інфраструктурою, спортивними спорудами та спортивним обладнанням; управління бізнес-проектами в індустрії спорту; управління спортивними організаціями; управління фінансами в сфері фізичної культури та спорту та / або для цілей фізичної культури та спорту; управління публічними послугами в сфері фізичної культури та спорту; управління освітою в сфері фізичної культури та спорту (управління підготовкою спортсменів, спортивних тренерів, спортивних суддів, спортивних менеджерів); управління взаємодією різних суб'єктів управління сферою фізичної культури та спорту; управління пропагандою масового спорту, дитячо-юнацького спорту та здорового способу життя; управління безпекою в сфері фізичної культури та спорту.

Сучасна система управління розвитком фізичної культури та спорту має спільні риси з аналогічними системами інших країн, як далекого, так і близького зарубіжжя. Основною спільною рисою систем управління розвитком фізичної культури та спорту є те, що у ній представлені два типи організацій: державні і громадські (або не державні). Система управління розвитком фізичної культури та спорту в Україні має у своєму складі велику кількість підсистем - організацій. Загалом, всі складові системи можна поділити на державні органи, ОМС та громадські організації.

Управління системою фізичного виховання і спорту в Україні здійснюється на базі їх взаємодії. Пам'ятаючи це та для розгляду інституціональних особливостей управління розвитком фізичної культури та спорту, розглянемо послідовно підсистеми органів управління в сфері

фізичної культури. Органи управління, які управляють розвитком фізичного виховання і спорту в Україні можна класифікувати за ознакою компетенції. Наголосимо, що «компетенцією» в теорії управління (коли мова йде про компетенцію організацій) називають коло питань, якими вони займаються. За цією ознакою органи управління поділяються на три групи: органи загальної, відомчої та спеціальної компетенції. До першої з названих груп – органів загальної компетенції відносяться такі, що у своїй діяльності розглядають та вирішують питання із різних сфер життя нашої країни, в тому числі – фізичного виховання і спорту. Найголовнішим представником органів управління загальної компетенції є Верховна Рада України. До цієї групи належать також обласні, міські, районні ради народних депутатів. Другу групу органів управління, в компетенції яких знаходяться питання фізичного виховання і спорту, складають органи відомчої компетенції. До її складу входить ряд міністерств та їх органи на місцях. До другої групи відносяться зокрема: Міністерство освіти і науки України, Міністерство охорони здоров'я, Міністерство культури, Міністерство Оборони та інші. Третю групу органів управління складають органи спеціальної компетенції. На чолі цієї групи – Міністерство молоді та спорту України. Верховна Рада України - це вищий орган законодавчої влади, який приймає законодавчі акти, що регулюють розвиток фізичного виховання і спорту в країні.

Так, Верховною Радою України у грудні 1993 року прийнято Закон України «Про фізичну культуру і спорт», який є законодавчою базою функціонування всіх підсистем фізичної культури. Крім названого закону, Верховною Радою прийнято ще ряд законів, у яких йдеться про фізичну культуру (про охорону здоров'я, працю, освіту, ін.). Профільний Комітет ВРУ (на даний час це - Комітет Верховної Ради з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму) [45] вивчає проблеми, бере участь у розробці рішень Ради, організує роботу з їх виконання, здійснює контроль. Сьогодні комітет працює над питанням реформування сфери фізичної культури та спорту в умовах децентралізації, внесенням змін і доповнень в Закон України

«Про фізичну культуру і спорт».

Відповідні функції виконують Ради народних депутатів обласного, міського та районного рівнів. Ради народних депутатів, регіональні адміністрації формують склад та керують діяльністю відповідних управлінь з питань фізичної культури та спорту - державних органів спеціальної компетенції. Рішення Рад народних депутатів носять законодавчий характер і є обов'язковими для всіх фізкультурних організацій, що розташовані на їх території. Зміст роботи депутатських комісій визначається планом роботи, у якому враховуються пропозиції депутатів і накази виборців.

Протягом останніх років в Україні на державному та місцевому рівнях проводилась робота з реорганізації центральних та місцевих органів державної влади в сфері фізичної культури та спорту. Результатом реорганізації 2013 року стало створення Міністерства освіти і науки, молоді та спорту, зараз знову – Міністерство молоді та спорту. Фактично була спроба скоротити штат службовців, що призвело до появи багаточисленних проблем в сфері фізичної культури та спорту, більшість яких адміністративного характеру. Реальних дій щодо підвищення ефективності роботи, конкретно у сфері фізичної культури та спорту не спостерігалось.

В усіх регіонах України зараз діють номінально головні управлінські органи з питань розвитку фізичної культури та спорту та забезпечення реалізації державної політики у цій сфері, які є структурними підрозділами обласних державних адміністрацій, є підзвітними і підконтрольними голові обласної державної адміністрації, Міністерству молоді та спорту України.

Однак, в більшості регіонах, крім питань фізичної культури та спорту, до функцій та завдань управління входять питання національно-патріотичного виховання, сімейної, молодіжної політики тощо (структурні підрозділи: Житомирської, Полтавської – управління національно-патріотичного виховання, молоді та спорту; управління у справах сім'ї, молоді та спорту; Кіровоградської – управління освіти, науки, молоді та спорту; Харківської, Івано-Франківської, Київської, Дніпропетровської,

Сумської – управління молоді та спорту) [48, 49; 50].

Водночас аналіз регіонів України (за результатами виконання листа Мінмолодьспорту від 13.11.2018 за № 8902/5.4 облдержадміністраціям з питання проведеної роботи та основних результатів впровадження ТГ Методичних рекомендацій стосовно формування ефективних моделей розвитку фізичної культури та спорту) щодо профільних виконавчих органів в новостворених ТГ вказує на поступове створення управлінь (відділів) комплексного гуманітарного напрямку, до завдань яких включено питання розвитку фізичної культури та спорту: культури, сім'ї та молоді; освіти, охорони здоров'я, фізичної культури та спорту). Але цю тенденцію необхідно зробити пріоритетною, в тому числі в залежності від кількості та потреби населення, а також організаційно-правової та фінансової можливості, необхідно створювати окремі профільні безпосередньо з питань розвитку фізичної культури та спорту виконавчі органи ТГ.

Але при цьому, необхідно зауважити, що в таких комплексних виконавчих органах ТГ здебільше працює від 1 до 3 спеціалістів, до завдань яких належать питання одночасно декілька сфер життєдіяльності громади, що викликає проблеми професійного управління, адже в більшості випадках професійної фаховості в сучасних умовах децентралізації не вистачає. Сьогодні є актуальним підготовка профільними закладами вищої освіти спеціалістів, які чітко розуміють не тільки систему управління розвитком фізичної культури та спорту, але і систему місцевого самоврядування та державного управління, а також мають гнучкий характер мислення, адже кожна об'єднана територіальна громада специфічна і підхід до кожної повинен бути особливий.

На проблеми кадрової політики в сфері фізичної культури та спорту звертали увагу Н.Куліш [29], Т. Курчаба [30], С.Мальона [36,100] та ін., поряд з цим кадрова ситуація тільки погіршується. Зрозуміло, що в сучасних умовах децентралізації, з боку державного підходу необхідно знайти шлях швидкого та ефективного прийняття рішення з даного питання, яке ми

бачимо, у необхідності розширення спектру навчальних закладів, які зможуть за рахунок перепідготовки, а особливо за рахунок підвищення кваліфікації, швидко та якісно забезпечити необхідну кількість професійних профільних спеціалістів (менеджерів - управлінців) для роботи в ТГ.

При цьому, з боку ТГ необхідне в першу чергу зацікавленість у таких спеціалістах та проведення роботи щодо їх стимулювання. Стратегічною ж метою управління розвитком фізичної культури та спорту на рівні місцевого самоврядування, є досягнення керованою системою фізичної культури та спорту такого рівня її розвитку, який би у повній мірі дозволив би забезпечити задоволення потреб територіальної громади та окремих громадян у збереженні здоров'я, підтриманні високого рівня працездатності, поліпшенні якості та рівня життя, задоволенні духовних, інтелектуальних, рухових потреб шляхом занять певними видами спорту тощо.

Сьогодні, модернізація місцевого самоврядування напряду впливає на управління розвитком фізичної культури та спорту на рівні територіальної громади, тому саме зараз територіальним громадам дуже важливо глибоко розуміти суть здійснюваної політики для ефективних дій у напрямку задоволення фізкультурно-спортивних потреб громади. Заміна неефективної системи місцевого самоврядування передбачає врахування економічних та демографічних показників, розвитку інфраструктури, історичних традицій населених пунктів тощо.

І що не менш важливо в демократичній державі – процес реформування має супроводжуватися просвітницькою роботою в громадах та фаховою підготовкою працівників виконкомів. Як показує практика, старости та виконкоми перших ТГ дуже часто не знають, як правильно організувати роботу управлінь.

Досвіду керування територіальними громадами немає, а рядові роз'яснення різняться. Без моніторингу та оперативного врахування на законодавчому й урядовому рівнях проблем, із якими зіткнулися перші ТГ на місцях, будь-яка, навіть найліпше теоретично підготовлена реформа

приречена на провал.

В Україні постійно посиляються на результати Польщі в реформуванні місцевого самоврядування, не звертаючи уваги, що Польща п'ять років готувалася до цього кроку, а саме: зробили нормально працюючі електронні сервіси, якісне інтернет-покриття, якісні дороги, щоб можна було швидко дістатися до адміністративних центрів, а вже після того почали об'єднувати громади. В Україні поки що все робиться з точністю до навпаки.

Належне місцеве самоврядування розвитком фізичної культури та спорту в Україні потребує передусім з'ясування сутності його ознак для впровадження та реалізації заходів, які забезпечать належні умови для фізкультурно-спортивного оздоровлення територіальних громад.

В цьому аспекті, дуже важливим є розкриття особливостей системи місцевого самоврядування, як інституту управління, адже її розуміння визначає ефективність діяльності муніципальної влади в розвитку фізичної культури та спорту.

Головною особливістю системи місцевого самоврядування в Україні є наявність специфічних суб'єктів місцевого самоврядування - територіальних громад. Аналіз системи місцевого самоврядування надає можливість навести наступні характерні особливості. Система місцевого самоврядування: є демократичною інституцією з чітко визначеною структурою та механізмом відповідальності перед суспільством; вона наділена правовою, організаційною та фінансово-економічною автономією, функціями та повноваженнями у межах вирішення питань територіальної громади; має чітко визначену структуру, закріплену чинним законодавством.

Враховуючи вищевказане, можливо зробити висновок, що інституціональною особливістю системи місцевого самоврядування розвитком фізичної культури та спорту має бути відповідна система вираження потреб територіальних громад у фізкультурно-спортивному житті громади, яка забезпечується органами державної влади шляхом надання територіальній громаді автономії у вирішенні цих питань.

Відповідно до ст. 5 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» законодавчо визначено систему місцевого самоврядування. Так, система місцевого самоврядування включає: територіальну громаду; сільську, селищну, міську раду; сільського, селищного, міського голову; виконавчі органи сільської, селищної, міської ради; старосту; районні та обласні ради, районні в місті ради, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст; органи самоорганізації населення.

Інституціональною особливістю сучасного етапу управління на рівні територіальної громади є практика зайняття посад керівників окремих структурних підрозділів виконавчих органів місцевого самоврядування, в тому числі з питань фізичної культури та спорту, депутатів представницьких органів місцевого самоврядування. Тобто, керівник структурного підрозділу одночасно має право займатися депутатською діяльністю, що в цілому допомагає відстоювати інтереси громади в питання розвитку фізичної культури та спорту. В цьому і зацікавлений голова представницького органу місцевого самоврядування.

Представницькими органами місцевого самоврядування для здійснення виконавчих функцій і повноважень місцевого самоврядування створюються виконавчі органи рад — виконавчі комітети. Виконавчий комітет є юридичною особою. Його утворює рада на строк своїх повноважень у складі голови відповідної ради, заступника (заступників) сільського, селищного, міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради, керуючого справами (секретаря) виконавчого комітету, а також керівників відділів, управлінь та інших виконавчих органів ради, інших осіб. До складу виконкому сільської, селищної, міської ради за посадою входить також секретар відповідної ради. Кількісний і персональний склад виконавчого комітету визначає відповідна рада за поданням її голови.

Інституціональною особливістю управління розвитком фізичної культури та спорту на рівні місцевого самоврядування є те, що громадські інституції спортивного профілю з метою захисту прав та інтересів

територіальних громад в розвитку фізичної культури та спорту можуть об'єднуватися в асоціації та їх добровільні об'єднання. В свою чергу, аналіз суб'єктів місцевого самоврядування вказує на різний її склад і різні функції щодо управління розвитком фізичною культурою та спортом, одні повноваження у представницьких органах, інші повноваження у виконавчих органах, та й представники органів теж різні, одна справа сільська, селищна, міська рада, інша справа - обласна, районна рада. Так, і виконавчі органи, одна справа - управління фізичною культурою і спортом міської ради, інша справа – виконком.

Водночас органи самоорганізації населення, як суб'єкти місцевого самоврядування можуть мати вплив на процес розвитку фізичної культури та спорту. Наприклад, дворовий майданчик може бути об'єктом впливу органів самоорганізації населення.

Старости в територіальних громадах також можуть впливати на розвиток фізичної культури та спорту на відповідній території.

Характерною особливістю місцевого самоврядування в розвитку фізичної культури та спорту є те, що воно діє як певна система або той організаційно-правовий механізм, завдяки якому територіальні громади безпосередньо і через органи місцевого самоврядування здійснюють функції і повноваження місцевого самоврядування у сфері фізичної культури та спорту. При елементній характеристиці управління органами місцевого самоврядування розвитком фізичної культури та спорту слід чітко розрізняти, по-перше, систему місцевого самоврядування взагалі і, по-друге, систему місцевого самоврядування конкретного села, селища, міста. Якщо система місцевого самоврядування конкретного села, селища, міста є цілісним утворенням, то система місцевого самоврядування взагалі за своїм характером є системним комплексом, який включає як системи місцевого самоврядування конкретних сіл, селищ, міст, так і районні та обласні ради – органи місцевого самоврядування, що представляють у районах та областях спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст.

У цих умовах потрібно визнати протиріччя, притаманні сучасній системі управління сферою фізичної культури та спорту: – між усталеною практикою управління галуззю й вимогами часу, коли постає нагальна необхідність тісної взаємодії усіх структур управління на різних рівнях, які перебувають на різних, часто полярних, управлінських позиціях; – між необхідністю найтіснішої взаємодії органів державної влади й місцевого самоврядування в умовах нових правових відносин і фактичною розмежованістю та невідповідністю до цього регіональної управлінської системи в сфері фізичної культури і спорту; – між необхідністю комплексної взаємодії представників державної влади й місцевого самоврядування, бізнесу, інститутів громадянського суспільства та активного залучення до процесів управління фізичною культурою та спортом широких верств населення і відсутністю у них знань, умінь та навичок, які дозволяють здійснювати такі дії.

Розв'язання даних протиріч потребує таких підходів до реформування системи управління у сфері фізичної культури та спорту на рівні адміністративно-територіальних одиниць, які передбачали б активну участь у них усіх суб'єктів сфери фізичної культури та спорту адміністративно-територіальної одиниці. Згідно з чинним законодавством України до них належать: спортивні клуби; дитячо-юнацькі спортивні школи; спеціалізовані навчальні заклади спортивного профілю; школи вищої спортивної майстерності; центри олімпійської підготовки; фізкультурнооздоровчі заклади; центри фізичного здоров'я населення; центри фізичної культури і спорту інвалідів; колективи фізичної культури; місцеві осередки фізкультурно-спортивних товариств та спортивних федерацій; громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості учнів та студентів; відділення Національного олімпійського комітету України [56].

Проведений аналіз сучасних інституціональних особливостей управління розвитком фізичної культури та спорту в Україні, на нашу думку, зумовлює перехід від централізованої моделі управління розвитком фізичної

культури та спорту до нових, децентралізованих і демократичних механізмів взаємодії органів державної влади з ОМС, громадськими і комерційними організаціями, та потребує вдосконалення державного регулювання розвитку фізкультурно-спортивного руху. В свою чергу на рівні Полтавської ТГ з боку ОМС та органів державної влади необхідно посилити координацію роботи фізкультурних організацій різного профілю і різних форм власності, забезпечити формування програм розвитку фізичної культури і спорту, підвищити ефективність підприємницької діяльності фізкультурно-оздоровчих організацій.

Підводячи підсумок, можна сказати, що використовуючи спеціальні знання про негативні та позитивні інституціональні особливості управління розвитком фізичної культури та спорту можливо на рівні місцевого самоврядування створити ефективне організаційно-правове підґрунтя (базу) для створення належних умов розвитку фізичної культури і спорту в межах проживання територіальної громади. При цьому важливо, щоб відповідні дії суб'єктів управління на рівні місцевого самоврядування мали не спонтанний, випадковий характер, а відбувалися у формі добре обґрунтованої спортивної політики, ефективним механізмом реалізації якої виступають цільові програми. З позицій застосування програмно-цільового підходу в управлінні розвитком сфери фізичної культури та спорту адміністративно-територіальної одиниці найважливішими і визначальними є такі умови: наявність органу управління сферою фізичної культури та спорту; наявність цільової програми розвитку фізичної культури та спорту; взаємодія ОМС в сфері фізичної культури і спорту з громадськими організаціями.

2.2. Тенденції розвитку фізичної культури та спорту в Полтавській ТГ

Територія Полтавської територіальної громади згідно з адміністративно-територіальним устроєм України входить до складу

Полтавської області, є нерозривною, і її межі визначаються по зовнішніх межах юрисдикції рад територіальних громад, що об'єдналися.

На території Полтавської громади діє Цільова програма розвитку фізичної культури і спорту на 2021-2025 роки, затверджена рішенням 10 сесії 8 скликання Полтавської ради від 23 квітня 2021 року.

У Полтавській громаді впроваджено систему змагань з волейболу, футболу, настільного тенісу, легкої атлетики, важкої атлетики. Проводяться спортивні змагання серед спортсменів різновікових груп: чемпіонати, кубки, першості, турніри, матчеві зустрічі, юнацькі спортивні ігри, ігри серед ветеранів спорту та інші заходи. На Всеукраїнському рівні спортсмени неодноразово здобували призові місця з футболу, волейболу, легкої та важкої атлетики. До складу збірних команд області входять 9 спортсменів, що неодноразово ставали переможцями та призерами Всеукраїнських змагань. Налагоджена тісна співпраця з осередками федерацій, що функціонують на території громади: федерація з футболу, настільного тенісу.

На території громади працюють дитячо-юнацькі спортивні школи, у якій займається вихованці. У спортивних школі працюють відділення волейболу, настільного тенісу, карате, важкої та легкої атлетики, але найбільше вихованців займається футболу.

Для забезпечення роботи спортивної школи, участі в змаганнях, розвитку спорту, відновленню стадіонів використано у 2021 році 1 707 687,7 грн та 877 400 грн у 2022 році, в тому числі 594 тис. грн. з обласного бюджету та близько 100 тис. грн. спонсорських коштів.

Прийнято Програму оздоровлення та відпочинку дітей Полтавської ради на 2021-2023 роки, затверджену рішенням 10 сесії 8 скликання від 23 квітня 2021 року.

На оздоровлення дітей шкільного віку в 2021 році використано кошти міського бюджету – 179,89 тис. грн., обласного бюджету – 45,18 тис. грн.,

З 8 по 11 червня 2021 року проведено збір дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура») та таборування наметового табору «Ми

козаки», охоплено відпочинком 120 дітей. Протягом літніх місяців 2021 року 50 талановитих, обдарованих, дітей з числа пільгових категорій було оздоровлено в приміських оздоровчих таборах.

У напрямку пропаганди здорового способу життя постійно проводяться спортивні змагання. До всіх спортивних заходів залучається молодь, найбільшою популярністю користуються ігрові види спорту: футбол та волейбол.

У напрямку забезпечення розвитку спорту вищих досягнень, спорту ветеранів та інвалідів відділом освіти, культури, спорту та туризму щорічно проводяться близько 50025 змагань, зокрема до Олімпійського дня, змагання до Дня Конституції України, до Дня Молоді, до Дня фізичної культури і спорту та інших пам'ятних дат, а спортсмени громади приймають участь у обласних та Всеукраїнських заходах.

У Полтавській громаді впроваджено систему змагань з волейболу, футболу, настільного тенісу, легкої атлетики. Проводяться спортивні змагання серед спортсменів різновікових груп: чемпіонати, кубки, першості громади, спортивні змагання серед дітей, молоді, дорослих та ветеранів спорту та інші заходи.

Задля розвитку спорту серед навчальних закладів громади проводиться Спартакіада школярів Полтавської територіальної громади, участь у якій приймають усі навчальні заклади. Спартакіада проводиться з міні-футболу, настільного тенісу, шахів, легкої атлетики, баскетболу 3x3, волейболу, «Стартів надій», «Козацького гарту».

Для розвитку фізичної культури та спорту реалізуються заходи, спрямовані на зміцнення спортивної матеріально-технічної бази, із фізкультурно-спортивної реабілітації та спорту інвалідів, створюються умови для ефективного функціонування дитячо-юнацьких закладів, проводяться масові фізкультурно-спортивні заходи; з підготовки та участі спортсменів у змаганнях. В той же час, для цієї сфери не притаманний прогресивний розвиток, кількість закладів в розрахунку на 1000 осіб населення залишається

вкрай низьким показником. Основними проблемами повільного розвитку галузі є недостатні обсяги фінансування; недостатня матеріально-технічна база в загальноосвітніх закладах, аварійний стан спортивних комплексів у сільській місцевості; велика кількість дітей загальноосвітніх закладів відноситься до підготовчої та спеціальної медичної групи, однак не мають можливості отримати належну допомогу у лікувально-профілактичній фізкультурі.

Потреба для розвитку спорту в громаді:

1. Модернізація та зміцнення матеріально-технічної бази та спортивної інфраструктури стадіонів, спортивних майданчиків, які потребують осучаснення бігових легкоатлетичних доріжок та території навколо, реконструкцію футбольного поля, будівництва майданчика із штучним покриттям та будівництва майданчика для гри у пляжний волейбол.

2. Модернізація та зміцнення матеріально-технічної бази спортивних об'єктів навчальних закладів Полтавської територіальної громади.

3. Будівництво критого футбольного поля.

Протягом 2021 - 2022 р.р. продовжувалась реалізація заходів, спрямованих на забезпечення розвитку фізичної культури і спорту, підвищення рівня охоплення громадян фізкультурно-оздоровчою і спортивно - масовою роботою. Проведено та взято участь в наступних заходах.

19 лютого 2021 року в місті Кобеляки Полтавської області пройшли змагання дитячо-юнацької футзальної ліги серед дівчат 2004 року народження та молодших. Футболістки громади увійшли до четвірки найкращих, та вибороли право, представляти нашу громаду на Чемпіонаті України.

Участь 6-го та 7-го березня 2021 року в спорткомплексі Граніт у вирішальних матчах Чемпіонату та Фіналу Кубка Кременчука з футзалу команда громад стала беззаперечними Чемпіонами.

12 травня 2021 року в місті Полтава взято участь у спартакіаді Полтавської області серед депутатів всіх рівнів. Представники громади брали

участь в змаганнях з міні-футболу та настільного тенісу, де завоювали нагороди та право представляти Полтавську область на Чемпіонаті України.

19 травня в Кам'яних Потоках проведено перші дитячі змагання, після карантину, а саме, - товариський турнір серед наймолодших Кам'янопотоківських футболістів та футболісток.

Участь та перемога у Чемпіонаті Кременчуцького району з міні-футболу 23 травня 2021 року.

11-го липня 2021 року на стадіоні Лози в Кам'яних Потоках відбулися перші змагання, в межах об'єднаної громади.

25 липня 2021 року на стадіоні Лози в Кам'яних Потоках проведено футбольний матч ветеранів спорту громади.

8-го вересня 2021 року на футбольному майданчику Кам'янопотоківського ліцею організовано та проведено перші матчі наймолодших груп Полтавської КДЮСШ та Омельницької громади.

10 вересня 2021 року старшими футболістами спортивної школи громади взято участь у поєдинку з представниками міста Світловодськ. Отримано перемогу.

У вересні 2021 року Карина Середенко, громадянка Полтавської ТГ, в складі Збірної Полтавської області зайняла перше місце в турнірі з пляжного футболу "Beach Games 2021".

Участь та перемога 27-го вересня 2021 року в дитячому турнірі Пришибської ТГ, присвяченому Дню визволення громади.

29-го вересня 2021 року в місті Полтава взято участь у обласних змаганнях з футзалу серед дівчат 2007-го року народження та молодших.

9-го жовтня 2021 року на базі Кам'янопотоківського ліцею проведено дитячі змагання з футболу, приурочені Дню Козацтва України.

12-го жовтня 2021 року в Кам'яних Потоках на стадіоні Лози проведено ігри відбору до Фіналу Чемпіонату Полтавської області з футболу.

13-го жовтня 2021 року на території Пришибської ТГ взято участь у змаганнях з волейболу серед юнаків та дівчат в змішаному форматі. Виборене 3-тє місце.

14-го жовтня 2021 року в селі Чечелеве ПолтавськоїТГ проведені змагання, приурочені Святу Покрови Пресвятої Богородиці та Дню захисника та захисниць України.

16-го жовтня 2021 року в м. Одеса пройшли Всеукраїнські змагання з легкої атлетики. В дисципліні «Двоєборство» брала участь учениця Кам'янопотоківського ліцею, Черничка Анастасія, яка отримала звання Віце-чемпіонки в дисципліні.

6-го листопада 2021 року, проведено футбольний турнір, серед дітей молодшої вікової групи «КУБОК ПРАВОБЕРЕЖЖЯ» для шести команд з двох областей України.

9-го листопада 2021 року проведено відбірковий турнір Чемпіонату області з футзалу серед дівчат Глобинської, Пришибської та Новогалещинської громад.

11-го листопада 2021 року проведено відбіркові змагання Чемпіонату області з футзалу, серед юнаків.

13-го листопада 2021 року для вихованців ПолтавськоїКДЮСШ організовано катання на ковзанах в льодовому палаці "Айсберг" міста Кременчук.

20 листопада 2021 року проведено на території громади фінальний етап Чемпіонату Полтавської області з футзалу.

Виборено бронзові нагороди у фінальному етапі Чемпіонату Полтавської області з футзалу серед учнівської молоді, який проходив з 22 по 23 листопада, в місті Кобеляки.

11-го грудня 2021 року проведено товариську гру між юнацькою волейбольною командою ПолтавськоїКДЮСШ та волейболістами Чечелевського СК "Маяк".

З 4-го по 27-те грудня 2021 року в СК Політехнік проведено дитячий

футзальний турнір - MEGACUP 2021.

26-го та 27-го січня 2022 року в місті Горішні Плавні взято участь та отримано кубок у дитячому турнірі з футзалу Промінь Мрії.

13-го лютого 2022 року на території громади проведено фінал дебютного Кубка ЛІГИ ПРАВОБЕРЕЖЖЯ.

20-го лютого 2022 року взято участь у відкритих змаганнях з волейболу серед дівочих команд на призи ФСК "Псел-Плюс" та отримано відповідні нагороди.

20 червня 2022 року у Всесвітній день дитячого футболу в Кам'янопотоківській громаді проведено дитячий турнір "Кубок Нескорених" з метою підтримки Збройних Сил України

З 21-го по 23-тє серпня 2022 року взято участь у Всеукраїнському турнірі з міні-футболу серед юнацьких команд

Проведено міські Спартакіади серед учнів загальноосвітніх навчальних закладів, чемпіонати з видів спорту, які культивуються у місті (кульова стрільба, художня гімнастика, волейбол, гандбол, теніс, шахи та інші). Проведено День здоров'я, у рамках якого відбулись спортивні змагання, показові виступи, майстер-класи з різних видів спорту, руханки. Проводились масові велопробіги, які популяризують велосипедний спорт та здоровий спосіб життя серед різних верств населення.

Але, поряд із цим існує низка проблемних питань таких як: відсутність сучасних спортивних споруд та багатофункціональних спортивних майданчиків для проведення навчально-тренувального процесу; незадовільний стан спортивної матеріально-технічної бази. Зазначені проблеми є наслідком залишкового принципу фінансування сфери фізичної культури та спорту.

Сумарно на сферу фізичної культури та спорту припадає не більше 1% усіх видатків бюджету Полтавської ТГ, це найменша стаття витрат у бюджеті. Логічно, що при такому фінансуванні вирішити проблеми модернізації спортивних споруд чи будівництва нових об'єктів є

неможливим, особливо в умовах війни.

Основні завданнями у сфері фізичної культури і спорту в усіх ТГ в місті є: підвищення ефективності інформаційного забезпечення і впровадження нових організаційних форм пропаганди фізичної культури і спорту; придбання спортивного обладнання та тренажерів; активізація фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи всіх ланок системи фізичної культури і спорту; підготовка і проведення спортивно-масових заходів та змагань всіх рівнів на відповідному організаційному рівні; співпраця і об'єднання зусиль та ресурсів державних, комунальних, громадських та приватних організацій зацікавлених у динамічному розвитку фізичної культури і спорту; удосконалення форми залучення різних груп населення до регулярних та повноцінних занять фізичною культурою і спортом за місцем їх проживання, навчання, роботи та у місцях масового відпочинку.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

3.1. Удосконалення організаційно-правового забезпечення управління розвитком фізичної культури та спорту на рівні територіальної громади

Аналіз проблем в організаційно-правовому забезпеченні управління в сфері фізичної культури та спорту на рівні територіальної громади, виявлення неефективних правових інструментів стимулювання розвитку в країні та подання конкретних пропозицій щодо шляхів вирішення цих проблем є наразі важливим науково-практичним завданням, що відповідає найсучаснішим тенденціям і завданням державної політики.

Зважаючи на активні процеси формування та розвитку об'єднаних територіальних громад як прогресивної складової процесу децентралізації влади, питання розвитку сфери фізичної культури та спорту на рівні територіальної громади, яка сьогодні є однією із головних в системі збереження здоров'я, виховання молоді, формування патріотичних почуттів, військовофізичної підготовки, міжнародного іміджу тощо, потребують відповідного унормування.

Сьогодні, важливим поштовхом у розвитку фізичної культури та спорту, на нашу думку, може стати отримання органами місцевого самоврядування ТГ права на формування власної і ефективної системи забезпечення послугами з фізичної культури та спорту населення своєї громади.

У свою чергу, важливим елементом створення ефективної системи адміністративного обслуговування фізичної культури та спорту ТГ є максимальне делегування адміністративних і навчально-методичних повноважень на рівень навчального спортивного процесу (навчальних спортивних закладів) у поєднанні з належним управлінням усередині самого

закладу та забезпеченням якості освіти. Такого роду децентралізація системи фізичної культури та спорту ТГ дозволить збільшити ефективність управління розвитком фізичної культури та спорту на рівні територіальної громади та скоротити бюджетні витрати територіальної громади.

На нашу думку, необхідно обрати таку модель адміністративного обслуговування фізичної культури та спорту, яка б базувалась на реалізації прямих функцій сектора фізичної культури та спорту. Акцентування прямих функцій означає, що такого роду завдання, як фінансове обслуговування, послуги матеріально-технічного утримання приміщень навчальних спортивних закладів мають вирішуватися в форматі профільних комунальних служб.

Крім того, відповідно до статті 14 Закону України «Про співробітництво територіальних громад» [55], об'єднана територіальна громада може утворити власний або спільний з кількома іншими ТГ орган управління сферою фізичної культури та спорту чи делегувати відповідні повноваження одному із суб'єктів співробітництва. Разом з тим, при визначенні функцій та їх розподілі слід уникнути дублювання функцій інших органів влади та місцевого самоврядування.

Враховуючи європейський вектор розвитку України та започаткування реформ в сфері фізичної культури та спорту, спорт за своїм змістом та формою має стати автономним та здійснюватися за правилами видів спорту, проведення змагань, дисциплінарної відповідальності в сфері змагальної діяльності, функціонування спортивної інфраструктури, які встановлюються безпосередньо суб'єктами сфери фізичного виховання та спорту.

Держава не повинна втручатися у діяльність суб'єктів сфери спорту, яка стосується правил видів спорту, проведення змагань, дисциплінарної відповідальності в сфері змагальної діяльності, функціонування спортивних споруд. Крім того, головним при проведенні реформи сфери фізичної культури та спорту, є забезпечення сприяння та підтримки її розвитку з боку

усіх організацій, які знаходяться або здійснюють свої повноваження в межах територіальної громади.

Сьогодні, в умовах децентралізації, з боку органів державної влади та місцевого самоврядування важливі наступні способи такого сприяння та підтримки: фінансова, організаційна; правова; матеріально-технічна; інвестиційна, підтримка цільового використання спортивних споруд.

Для реалізації вищевказаного є необхідність внесення змін в Закон України «Про фізичну культуру та спорт» до функцій, як органів державної виконавчої влади, так і місцевого самоврядування в сфері фізичної культури та спорту.

На рівні місцевого самоврядування, сьогодні, необхідно впровадити та вести реєстри осіб (перш за все дітей, віком від 6 до 17 років та інвалідів), які мешкають на відповідній території та мають право на отримання підтримки органів місцевого самоврядування.

Для цього, на нашу думку, на державному рівні необхідно розробити Типове положення про порядок ведення реєстру осіб, які мають право на отримання підтримки ОМС та порядок здійснення такого фінансування. Надання підтримки має здійснюватися шляхом фінансування ОМС фактичного отримання громадянами, внесеними до Реєстру осіб, які мають право на отримання підтримки від ОМС на заняття фізичним вихованням та спортом, послуг в сфері фізичної культури та спорту, які надають спортивні клуби, внесені до реєстру спортивних клубів.

На сучасному етапі основними інструментами реформування дитячо-юнацьких спортивних шкіл, які з 2015 року вже не фінансуються з Фонду соціального захисту, на нашу думку, є їх перехід до комунальної власності територіальної громади при належній фінансовій спроможності та у разі необхідності гарантій державної підтримки, розширення їх повноважень, визначення порядку надання платних послуг, зв'язок з національними спортивними федераціями та оптимізація структури.

Сьогодні, в процесі створення територіальних громад, особливо, у сільській місцевості необхідно вирішити питання збереження системи масового, дитячого й резервного спорту. Як було визначено вище, основними проблемами в сфері фізичної культури та спорту на рівні ТГ є відсутність у статутах громад пріоритетності розвитку фізкультури й спорту, відсутність сучасної матеріально-технічної бази, відсутність чітких механізмів забезпечення фінансування діяльності спортзакладів і ДЮСШ на території об'єднаної територіальної громади та збереження їх тренерсько-викладацького складу. Саме тому актуальним завдання є напрацювати базову модель функціонування та розвитку фізкультури і спорту в ТГ.

Враховуючи завдання нашого дослідження, проведені вище дослідження, власний практичний досвід роботи в органах державної влади та місцевого самоврядування в сфері фізичної культури та спорту, а також сучасні умови децентралізації влади дозволило нам розробити модель організаційного забезпечення управління розвитком фізичної культури та спорту на рівні територіальної громади (рис. 3.1).

В той же час, проведене нами дослідження вказує на те, що ефективно управління розвитком фізичної культури та спорту на рівні територіальної громади в умовах децентралізації можливе лише за умови об'єднання зусиль і координації діяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства, діяльність яких направлена на розвиток фізичної культури та спорту.

При цьому в сучасних умовах децентралізації важливим фактором на місцях при виконанні функцій управління у відповідній сфері є чітке розуміння організаційної системи управління в цілому в країні. В цьому аспекті, є необхідність розробки моделі реалізації політики розвитку сфери фізичної культури та спорту на рівні територіальної громади.

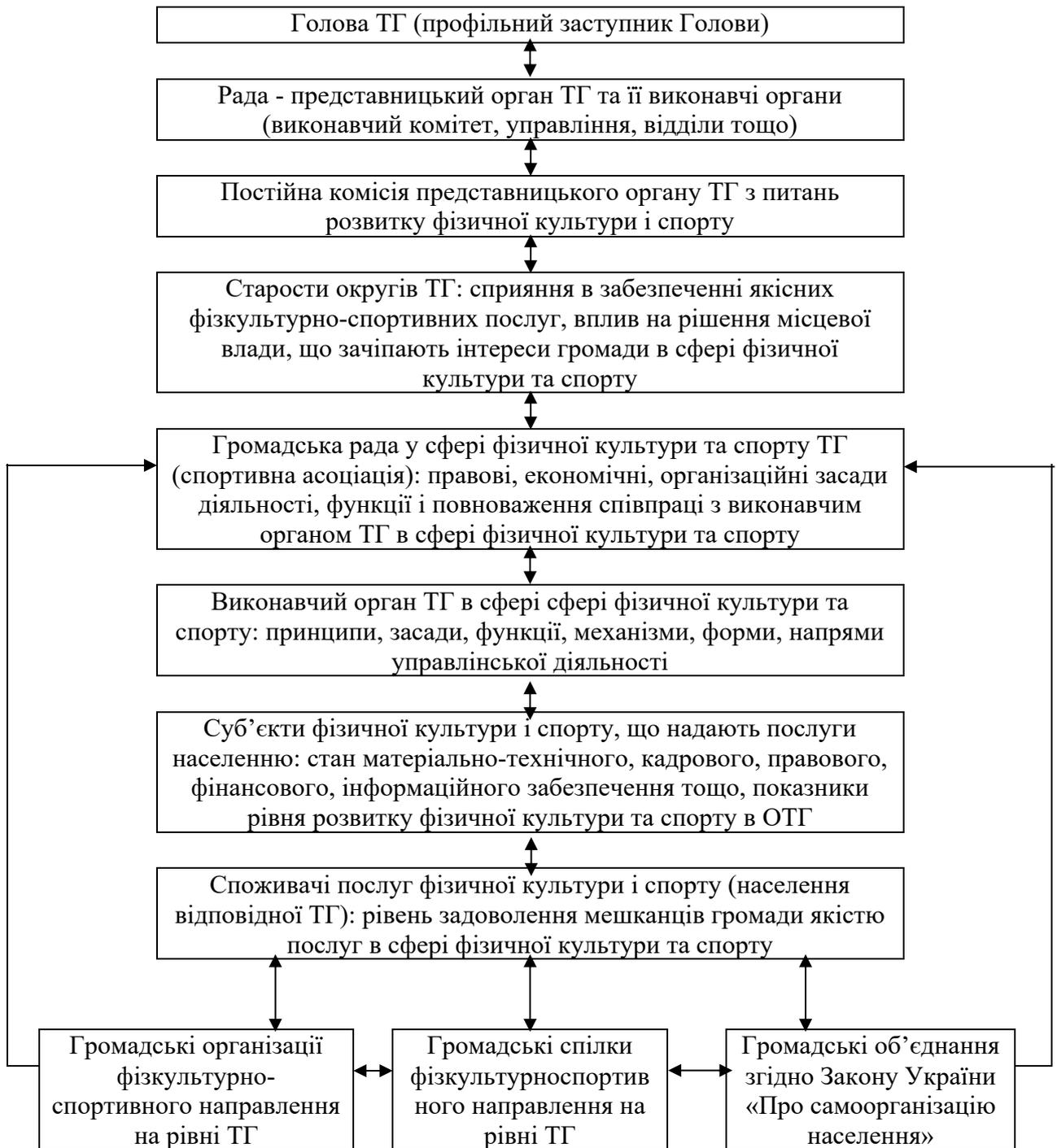

Рисунок 3.1 Модель організаційного забезпечення управління розвитком фізичної культури та спорту на рівні територіальної громади.

Примітка. Складено автором.

Проведений аналіз системи управління розвитком фізичної культури та спорту в Україні в нашому дослідженні дозволив нам розробити таку модель, яка формує новий підхід організації діяльності – від «роботи з кожним

мешканцем територіальної громади» до «активної участі інститутів громадянського суспільства, діяльність яких направлена на розвиток фізичної культури та спорту» та ґрунтується на міжсекторальній взаємодії і координації зусиль усіх зацікавлених сторін, враховує особливості організаційного забезпечення управління розвитком фізичної культури та спорту на рівні територіальних громад та потреби населення громади у фізкультурно - спортивному розвитку та отриманні відповідних якісних послуг. (рис.3.2.).

Таким чином, на національному рівні центральним органом виконавчої влади буде забезпечено формування та реалізацію політики розвитку сфери фізичної культури та спорту. Регіональний рівень має відповідати за реалізацію державної політики в сфері фізичної культури та спорту в рамках підходів, запропонованих на національному рівні, зокрема в межах Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року та Національної стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність - здоровий спосіб життя - здорова нація». На своєму рівні має бути розроблені та ухвалені регіональні програми, орієнтовані на потреби населення, з урахуванням місцевих особливостей. Місцевий рівень характеризується тим, що децентралізація передбачає збільшення відповідальності на місцях, перегляд можливостей для реалізації політики розвитку сфери фізичної культури і спорту на місцевому рівні, відповідно функцій основних гравців.

Отже нами розроблено та запропоновано структурно-функціональну модель реалізації політики розвитку сфери фізичної культури та спорту на рівні територіальної громади, яка враховує міжсекторальну взаємодію та координацію зусиль усіх заінтересованих сторін, з огляду на стратегічні напрями державної політики в сфері фізичної культури та спорту, так і особливості об'єднаної територіальної громади. Ці особливості визначаються конкретними потребами мешканців територіальної громади, залежно від типу громади (сільська, селищна або міська територіальна громада).

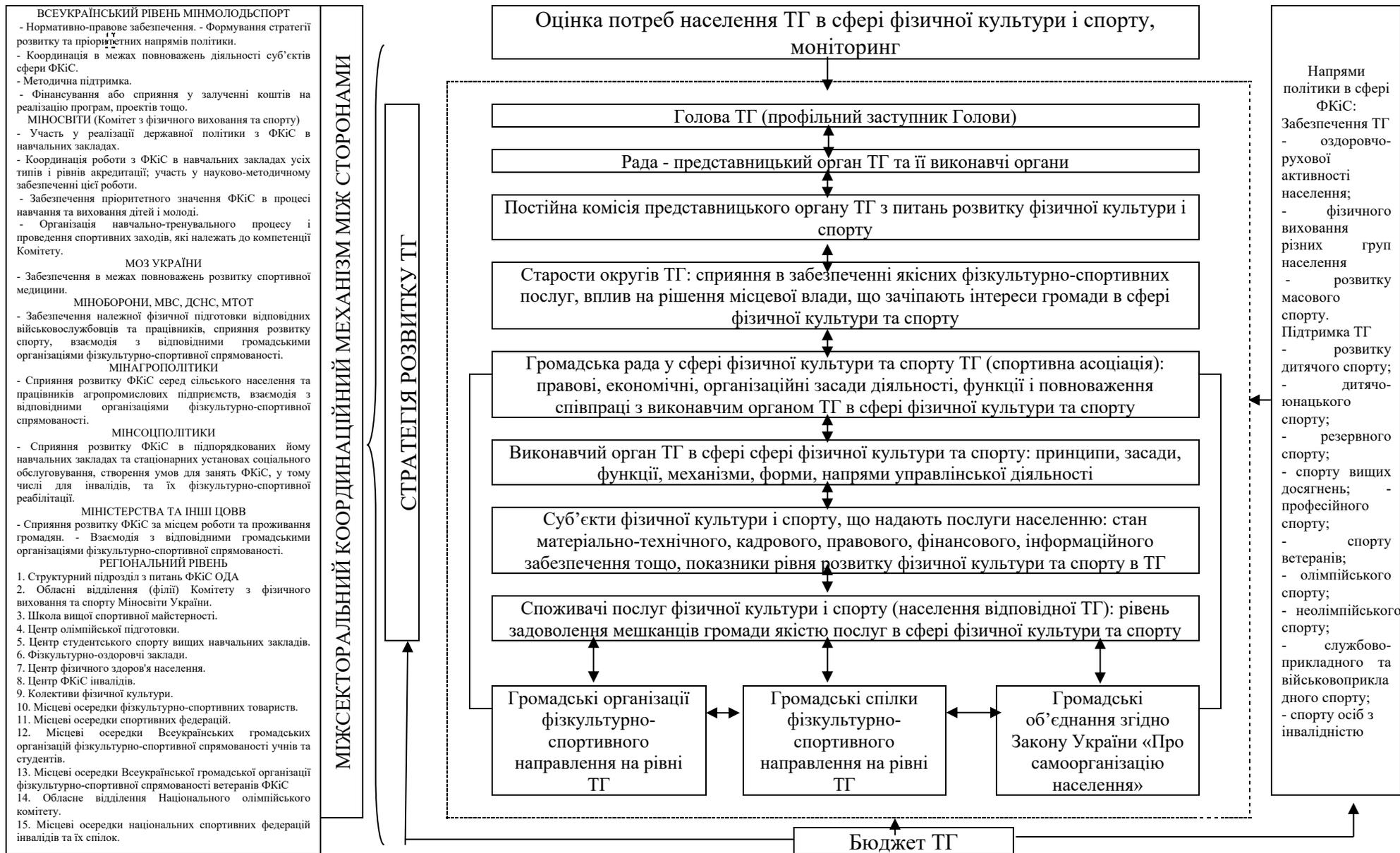

Рисунок 3.2 Модель реалізації політики розвитку сфери фізичної культури і спорту на рівні територіальної громади

Запропонована модель зосереджує увагу на забезпеченні оздоровчорухової активності населення, фізичного виховання різних груп населення, розвитку масового спорту на рівні територіальної громади та підтримки територіальних громад в напрямку розвитку дитячого, дитячо-юнацького, резервного, професійного, олімпійського, неолімпійського, службово-прикладного, військово-прикладного спорту, спорту вищих досягнень, ветеранів, та спорту осіб з інвалідністю.

Для ефективної реалізації політики розвитку сфери фізичної культури та спорту на рівні територіальної громади важливо передбачити:

необхідну фізкультурно-спортивну інфраструктуру, у тому числі здійснення її організаційного та фінансового забезпечення;

забезпечення діяльності фізкультурно-оздоровчих закладів, центрів фізичного здоров'я населення, центрів фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю;

колективів фізичної культури; місцевих осередків фізкультурноспортивних товариств, спортивних федерацій, всеукраїнської громадської організації фізкультурно-спортивної спрямованості учнів та студентів, всеукраїнської громадської організації фізкультурно-спортивної спрямованості ветеранів фізичної культури та спорту та національних спортивних федерацій інвалідів;

сприяння формуванню та розвитку інститутів громадянського суспільства, в тому числі Спортивної асоціації територіальної громади, як громадської представницької організації інтересів суб'єктів сфери фізичної культури та спорту на відповідній території;

налагодження міжгалузевої та міжсекторальної взаємодії у роботі в напрямку забезпечення розвитку фізичної культури та спорту;

здійснення оцінки ефективності роботи в напрямку забезпечення розвитку фізичної культури та спорту на рівні громади (відповідно до розроблених показників) і звітування перед громадою про стан відповідної роботи;

забезпечення умов для громадської участі та контролю.

Одним з головних чинників запровадження нової моделі реалізації політики розвитку сфери фізичної культури та спорту на рівні територіальної громади є створення дієвої системи збору, обробки й реагування на запити та місцеві громадські ініціативи. Запити формуються на рівні виконавчих органів об'єднаних територіальних громад спільно з громадськістю. На нашу думку, так політика у сфері фізичної культури та спорту в умовах децентралізації буде орієнтована на фізкультурно-спортивний розвиток громади, а пріоритетними напрямками її реалізації є фінансове та кадрове забезпечення, розвиток спортивної інфраструктури і залучення громадських об'єднань до процесу розроблення й ухвалення рішень та контролю за їх виконанням.

Принципово важливо, щоб в апараті кожної ТГ були штатні працівники, відповідальні за фізичної культури та спорту, без чого неможливо говорити не те, що про перспективи, але і взагалі про розвиток фізичної культури та спорту. В цьому аспекті, є дуже доцільним сьогодні дотримуватися діючого Державного соціального стандарту у сфері фізичної культури і спорту, затвердженого Наказом Міністерства молоді та спорту України 28.03.2013 № 1 та зареєстрованого Міністерством юстиції України 5 квітня 2013 р. за № 559/23091. Однак, сьогодні необхідно розробити та затвердити такі державні соціальні стандарти у сфері обслуговування закладами фізичної культури і спорту, що дозволять спитати на місцях про їх виконання та забезпечить керованість процесами реалізації відповідної державної політики. Так, він повинен встановлювати: перелік послуг, нормативи забезпечення населення закладами фізичної культури та спорту: спортивними клубами, дитячо-юнацькими спортивними школами усіх типів, центрами фізичного здоров'я населення, центрами фізичної культури та спорту інвалідів, фізкультурно-оздоровчими закладами та спортивними спорудами; нормативні показники функціонування сфери фізичної культури та спорту.

Але, головним, на нашу думку, є внесення в цей документ окремим пунктом питання відповідальності за його невиконання. Крім цього, в ньому мають бути надані рекомендації щодо оздоровчої рухової активності як документа, що міститиме конкретні вказівки стосовно обсягів, інтенсивності, форм і видів рухової активності для зміцнення здоров'я осіб 178 різної статі та віку (від народження до п'яти років; від шести до 11 років; від 12 до 18 років; від 19 до 64 років; 65 років і старших), що регламентовано завданням Національної стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність - здоровий спосіб життя – здорова нація» [69].

3.2. Механізми залучення громадськості до вирішення питань розвитку фізичної культури та спорту на рівні місцевого самоврядування

Місцеве самоврядування, яке наближує управління до вирішення нагальних проблем населення, є найбільш прозорою децентралізованою формою управління в сфері фізичної культури та спорту, що в свою чергу зумовлює на розробці та теоретико-методологічному обґрунтуванні моделі організаційного забезпечення управління розвитком фізичної культури та спорту на рівні територіальної громади та моделі реалізації політики розвитком сфери фізичної культури та спорту на рівні територіальної громади. В свою чергу, ОМСВ для розвитку фізичної культури та спорту в межах територіальної громади мають по максимуму ефективно використовувати та впроваджувати такі науково-обґрунтовані механізми забезпечення управління, які спрямовані на досягнення відповідних позитивних для громади результатів.

Одним із ключових завдань реформи децентралізації влади в Україні в сфері фізичної культури та спорту є передача повноважень та ресурсів громадам на місця. В свою чергу це зумовлює потребу в активізації та посиленні спроможності громадян безпосередньо або через демократично

обрані ними органи вирішувати самостійно і під свою відповідальність місцеві проблеми в цій сфері.

Ураховуючи підвищення ролі громадянського суспільства в різних сферах діяльності органів державної влади та ОМС, зокрема щодо впровадження реформ, на підтримку ініціативи громадськості, а також з метою налагодження ефективного діалогу та партнерських відносин органів державної влади, ОМС з організаціями громадянського суспільства, передусім з питань забезпечення прав і свобод людини і громадянина Указом Президента України від 26.02.2016 № 68 затверджена Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні [43]. Цей документ створює сьогодні головне підґрунтя для створення державою сприятливих умов для розвитку громадянського суспільства, різноманітних форм демократії участі, налагодження ефективної взаємодії громадськості з органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Особливо це актуалізується в питання розвитку фізичної культури та спорту на рівні територіальних громад в умовах децентралізації.

У рамках зазначеного стратегічного напрямку передбачається реалізувати такі завдання:

удосконалення правового статусу, порядку створення, організації діяльності і припинення органів самоорганізації населення, розширення їх повноважень щодо участі у вирішенні питань місцевого значення;

урегулювання на законодавчому рівні питання обов'язкового планування у Державному бюджеті України і місцевих бюджетах видатків на надання на конкурсних засадах фінансової підтримки для виконання програм (реалізації проектів, заходів), розроблених організаціями громадянського суспільства;

запровадження єдиного конкурсного порядку відбору органами виконавчої влади програм (проектів, заходів), розроблених організаціями громадянського суспільства, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка держави, та забезпечення на законодавчому рівні

рівного доступу зазначених організацій, зокрема благодійних організацій, до участі у такому відборі;

вироблення за участю громадськості пріоритетів та єдиних критеріїв щодо надання фінансової підтримки за рахунок бюджетних коштів для виконання програм (реалізації проєктів, заходів), розроблених організаціями громадянського суспільства та спрямованих на реалізацію завдань державної, регіональної політики, визначення середньо- і довгострокових індикаторів обсягів надання такої фінансової підтримки;

запровадження ефективних механізмів надання фінансової підтримки громадським ініціативам, спрямованим на реалізацію цієї Стратегії;

створення з урахуванням кращих практик Європейського Союзу сприятливого податкового середовища для юридичних та фізичних осіб, які надають благодійну допомогу, та фізичних осіб, які отримують благодійну допомогу;

запровадження однакового підходу щодо оподаткування податком на доходи фізичних осіб при отриманні безкоштовних соціальних послуг від бюджетних установ та від організацій громадянського суспільства; впровадження допоміжних (сателітних) рахунків для статистичного обліку організацій громадянського суспільства та обліку їх діяльності відповідно до міжнародних стандартів;

активізація комплексних заходів, спрямованих на підвищення громадянської освіти населення щодо можливості захисту своїх прав та вираження інтересів через різні форми демократії участі;

забезпечення ефективних процедур участі громадськості під час формування та реалізації державної, регіональної політики, вирішення питань місцевого значення [71].

Однак зараз відбуваються незначні кроки в реалізації Стратегії у сфері фізичної культури та спорту на рівні територіальних громад.

Згідно зі ст. 13 Закону «Про місцеве самоврядування в Україні», територіальна громада має право проводити громадські слухання –

зустрічатися з депутатами відповідної ради та посадовими особами місцевого самоврядування, під час яких члени територіальної громади можуть заслуховувати їх, порушувати питання та вносити пропозиції щодо питань місцевого значення, що належать до відання місцевого самоврядування [54].

Для ефективного розвитку фізичної культури та спорту на рівні місцевого самоврядування необхідно активно застосовувати і ряд наступних механізмів участі громади.

Одним з найпростіших та найпопулярніших механізмів участі громади в розвитку фізичної культури та спорту на рівні місцевого самоврядування є звернення громадян. Питання практичної реалізації громадянами своїх конституційних прав регулює, зокрема, Закон України «Про звернення громадян» від 02 жовтня 1996 року № 393/96-ВР.

Коли деякі проблеми в розвитку фізичної культури та спорту, що стали надзвичайно актуальними для мешканців окремого будинку, вулиці чи навіть мікрорайону, не хвилюють місцеву владу і не стають предметом їх розгляду, її органами чи посадовими особами, свої справи громадяни можуть вирішити самостійно, без втручання влади, використав механізм, який в законі названо як «загальні збори громадян».

Одним із способів домогтися розгляду у місцевій раді питання, яке зачіпає інтереси територіальної громади в питаннях розвитку фізичної культури та спорту і належить до компетенції місцевого самоврядування, є місцеві ініціативи. Місцева ініціатива оформляється у формі проекту рішення місцевої ради. Законом передбачено, що дієздатні особи (віком від 18 років), зареєстровані в територіальній громаді, мають право ініціювати розгляд у раді питань в порядку місцевої ініціативи. Такі особи створюють ініціативну групу, кількісний склад якої законом не встановлено. Створювати ініціативну групу доцільно на загальних зборах громадян, надавши їй при цьому повноваження збирати підписи, готувати всі документи щодо місцевої ініціативи, зареєструвати її у відповідному органі місцевого самоврядування. Місцеву ініціативу реєструє Секретаріат місцевої ради.

Започаткування та розвиток взаємовигідної співпраці влади та громадськості, врахування інтересів суспільства при підготовці та ухваленні владних рішень стосовно розвитку фізичної культури та спорту сьогодні на рівні місцевого самоврядування може бути можливо завдяки такому механізму співпраці, як громадські ради. Громадська рада, з одного боку, може бути дуже серйозним додатковим ресурсом ОМС, а з другого – важливим інструментом впливу громадськості на вироблення політики органів влади в розвитку фізичної культури та спорту.

Дуже корисним в цьому аспекті, на нашу думку, є створення в кожній територіальній громаді Спортивної Асоціації, яка зможе впроваджувати такі механізми участі громади з метою розвитку фізичної культури та спорту.

Для мінімізації значної кількості проблем в розвитку фізичної культури та спорту ОМС дуже корисним може бути механізм соціального партнерства, коли до вирішення місцевої соціальної проблеми, залучаються місцеві спортивні громадські організації із своїми власними ресурсами.

Дуже важливо сьогодні в сфері фізичної культури та спорту, на нашу думку, широке застосування місцевими органами влади механізмів співпраці, як з громадськими організаціями так і з бізнесом та є наслідком цілком об'єктивних причин.

По-перше, широка децентралізація державної влади призводить до значного розширення повноважень органів місцевого самоврядування, що потребує додаткових кадрових та бюджетних ресурсів.

По-друге, довіра до органів влади, що формуються на місцевих виборах, суттєво залежить від стосунків цієї влади з місцевими громадськими активістами з різних громадських організацій, а кількість критики на свою адресу з боку таких осіб та організацій, залежить від міри участі цих структур у виробленні та здійсненні місцевої політики.

По-третє, ряд послуг, що надаються місцевими органами влади, досить вузько сфокусовані на окремі групи мешканців, тому реалізація цих послуг за участю організацій, що представляють інтереси цих груп чи безпосередньо

складаються із осіб, що належать до них, може бути значно ефективнішою та дешевшою у разі надання послуг не напряму місцевою владою, а через вказані організації.

Слід мати на увазі, що місцеві громадські організації спортивного профілю можуть отримувати кошти на здійснення своїх програм не тільки з місцевого бюджету, а також від різних благодійних фондів, міжнародних донорських організацій, приватних осіб. Проте отримати значний соціальний ефект від залучення до вирішення місцевих проблем громадських організацій можна лише у випадку, коли такий процес буде прозорий, контрольований і зрозумілий для мешканців громади, міського керівництва й державних контролюючих органів.

Слід пам'ятати про особливу природу стосунків між громадськими організаціями фізкультурно-спортивного спрямування та ОМС у договірних відносинах, щоб не переміститись у сферу регулювання Закону України «Про закупівлю товарів, робіт, послуг за державні кошти».

Громадські організації, реалізуючи проекти, не отримують прибуток, а орган місцевого самоврядування, який надає їм кошти для реалізації проектів, не здійснює закупівлю. Такі підходи до фінансування соціально важливих для громади програм з фізичної культури та спорту можуть дати дуже добрий ефект, адже отримавши одну гривню від влади, громадська організація може залучити до неї ще додаткові кошти від іноземних донорів, приватного бізнесу, фізичних осіб.

В основі громадської участі лежить інформування. З одного боку, громадянин має бути поінформованим. З іншого боку, вільний доступ до відкритої інформації щодо процесів підготовки та ухвалення рішень з питань розвитку фізичної культури та спорту, а також їх втілення у життя - одна з найважливіших передумов забезпечення прозорості та підзвітності діяльності органів влади на різних рівнях.

У сучасному світі кількість інформації, яку отримують громадяни, зростає шаленими темпами. Тому, на перший погляд може здатися, що

інформація про діяльність влади у цьому потоці нікому не цікава і не потрібна. Вважаємо, головне завдання – домогтися, щоб кожен член територіальної громади за потреби міг знайти потрібну йому інформацію. Чи обов'язково він її шукатиме – немає значення, головне, щоб у нього була така можливість. Чим відкритіша інформація про діяльність влади, тим менша ймовірність зловживань та корупції з боку чиновників, тим більша довіра до влади.

Законодавство України визначає також шляхи доступу до відкритої інформації. Для налагодження інформаційної роботи в органах державної влади та місцевого самоврядування існують спеціальні інформаційні служби: інформаційні управління, інформаційно-аналітичні підрозділи, прес-служби, прес-центри, управління і центри громадських зв'язків, прес-бюро, пресекретарі, прес-аташе з відповідним апаратом. Вид інформаційної служби залежить від розміру населеного пункту, можливостей фінансування та, мабуть, бажання керівників громади.

Закон України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» наділяє інформаційні служби двома функціями: інформаційно-аналітичні функції та забезпечення зв'язків із засобами масової інформації, громадськістю; збирання, аналіз, обробка та оперативне надання інформації про діяльність цих органів у повному обсязі засобам масової інформації, крім випадків, передбачених Законом України «Про державну таємницю».

У своїй діяльності ці служби застосовують звичний арсенал інструментів взаємодії з ЗМІ та громадськістю: проведення брифінгів та прес-конференцій; випуск і поширення бюлетенів, прес-релізів, оглядів, інформаційних збірників, експрес-інформації тощо; публікація статей та підготовка теле- і радіопередач; створення архівів інформації про діяльність органів; організація інтерв'ю посадовців органів влади.

Менш поширеним на цей час способом надання інформації громадянам, які доцільно використовувати громадам, є проведення відкритої

пресконференції, яка відрізняється від традиційної прес-конференції тим, що проводиться не тільки перед обмеженим колом журналістів, а перед громадськістю. Подібний прецедент існує в багатьох містах України, де щорічно проводиться відкрита прес конференція міського голови.

Нажаль такі заходи з розвитку фізичної культури та спорту в Україні зараз поодинокі і не завжди конструктивні. Але вони мають дуже велике значення, адже їх поява вказує на спроби пошуку механізмів взаємодії громади та влади в покращенні розвитку фізичної культури та спорту. Проводити їх потрібно системно, здійснюючи таким чином взаємодію всіх учасників розвитку фізичної культури та спорту на місцях для пошуку та вироблення ефективних механізмів.

Важливим методом взаємодії громади та місцевої влади є проведення ярмарок громадських спортивних організацій, федерацій, спортивних шкіл та клубів, у яких кожен мешканець може ознайомитися з місцевою спортивною сферою та прийняти рішення щодо участі у тренуваннях конкретного вподобаного виду спорту. Крім цього, такі заходи дозволяють акумулювати спортивну громадськість для вирішення конкретних проблем розвитку сфери.

На наш погляд, додатковим методом залучення громади до питання розвитку фізичної культури та спорту, можуть стати також - «Дні відкритих дверей». Це метод заохочення громадян відвідати мерію та профільне управління. Такий захід вимагає ретельного планування, але може принести чималу користь: посадовці розкажуть відвідувачам про те, чим займаються, а принагідно ще й дізнаються про думки громадян.

День відкритих дверей може оголосити або міськвиконком, або якась його служба. Спеціальний довідково-інформаційний центр може надати громадянам можливість ознайомлення з спортивними закладами, громадськими організаціями, клубами, гуртками та секціями з видів спорту, законодавчими нормами в розвитку фізичної культури і спорту. В такому центрі громадянин може отримати інформацію, які документи необхідні для

вирішення багато численних питань. Електронна розсилка (розсилання електронних листів) – з поширенням доступу до Інтернету стає хорошим інструментом для оперативного поширення інформації великій кількості людей.

Залежно від кількості потенційних одержувачів можна розсилати листи, користуючись звичною поштовою програмою, застосовувати спеціальне програмне забезпечення для масового поширення електронних листів або скористатися послугами так званих електронних груп. Досить успішно може бути застосування такої техніки спілкування, як «Запитання – Відповіді». Вона полягає у підготовці 1-3 сторінок інформації у формі запитань і відповідей, яку можна розмістити на інформаційних стендах, в інформаційному центрі, Інтернеті тощо.

Ефективним механізмом залучення громадян до фізичної культури та спорту, на нашу думку, є створення на рівні ТГ профільним виконавчим органом такого документу, як Каталог послуг. Цей документ допоможе мешканцям дізнатися про процедури вирішення типових справ. Каталог послуг має бути оформлений у вигляді брошури, де описано процедури вирішення типових справ, та має бути доступним як у друкованій формі, так і в електронній, зокрема на Інтернетсторінках.

Таким чином, підводячи підсумок, ми можемо стверджувати, що спільною рисою усіх описаних вище механізмів громадської участі є те, що вони дозволяють забезпечити вплив громади на владу у питаннях розвитку фізичної культури та спорту. Але головним завданням у забезпеченні роботи вищевказаних механізмів та досягненні ефективного управління розвитком фізичної культури та спорту на рівні місцевого самоврядування є трансформація мислення жителів громад та розуміння того, що при наявній якісно оновленій законодавчій та фінансовій базі ніхто, крім них самих, не займатиметься забезпеченням добробуту у громаді і вирішенням питань розвитку громади.

ВИСНОВКИ

Таким чином, у магістерській роботі надано теоретичне узагальнення і вирішення актуального наукового завдання щодо управління розвитком фізичної культури і спорту на рівні територіальної громади як основи місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду.

Отримані результати показують, що вихідна методологія виявилася результативною, поставлені завдання реалізовано і мета досягнута. На основі здійсненого дослідження сформовано низку висновків і рекомендацій, що мають теоретичне й практичне значення.

1. Визначено, що важливим у побудові локальної системи масової фізкультурно-спортивної роботи є стратегічне планування, що спрямовує на результат шляхом дотримання встановлених правил, виконання набору процедур і послідовності, здійснення комплексу заходів структурно-організаційної, науково-інноваційної, маркетингової, економічної, фінансової, соціальної спрямованості. Окреслені основні напрямки планування органами місцевого самоврядування побудови локальної системи фізичної культури та спорту.

2. Дослідження механізмів забезпечення управління розвитком фізичної культури та спорту в умовах децентралізації визначені їх сутнісні характеристики: є комплексом засобів впливу, покликані забезпечити досягнення поставлених цілей та забезпечити результативність (ефективність) управління, залежить від історичного періоду життя громади. Сформульовано поняття «механізм забезпечення управління розвитком фізичної культури та спорту на рівні місцевого самоврядування» – це комплексна, керуюча об'єктами управління міжсекторальна система, складовими якої є конкретні механізми організаційного, правового та фінансового забезпечення управління сферою, яка в сукупності здатна забезпечити збалансований та ефективний розвиток фізичної культури та

спорту територіальної громади, що має фундаментальне значення для управління розвитком фізичної культури і спорту громади в умовах децентралізації влади в Україні та відсутності сучасних відповідних моделей управління сферою.

Визначено важливим в сучасних умовах використання програмно-цільового методу як сукупність процесів планування, прогнозування, програмування, моніторинг та оцінювання ефективності реалізації програм, що в результаті дозволяє розширити процес комплексного врегулювання найбільш гострих і проблемних питань організаційно-правового та фінансового забезпечення розвитку фізичної культури та спорту на рівні територіальної громади. При цьому, ключовим місцем в управлінні програмно-цільовим методом сфери фізичної культури і спорту на рівні територіальної громади посідає саме моніторинг цільових програм, а основним інструментом забезпечення їх виконання є бюджет територіальної громади як основний фінансовий ресурс.

3.Визначено, що однією з характерних інституційних особливостей місцевого самоврядування в розвитку фізичної культури та спорту є те, що воно діє як певна система або той організаційно-правовий механізм завдяки якому територіальні громади безпосередньо і через органи місцевого самоврядування здійснюють функції і повноваження місцевого самоврядування у сфері фізичної культури та спорту. У результаті дослідження суб'єктів місцевого самоврядування визначено різний її склад і функції щодо управління розвитком фізичної культури і спорту. Зауважено, що важливою інституціональною особливістю управління розвитком фізичної культури та спорту на рівні місцевого самоврядування є можливість громадських інституцій спортивного профілю з метою захисту прав та інтересів територіальних громад в розвитку фізичної культури і спорту об'єднуватися в асоціації та їх добровільні об'єднання.

4. Проаналізовано тенденції розвитку мережі закладів галузі фізичної культури та спорту, що функціонують на території ПолтавськоїТГ

Кременчуцького району. Визначено основні проблеми повільного розвитку галузі: недостатні обсяги фінансування; недостатня матеріально-технічна база в загальноосвітніх закладах, аварійний стан спортивних комплексів у сільській місцевості; велика кількість дітей загальноосвітніх закладів відноситься до підготовчої та спеціальної медичної групи, однак не мають можливості отримати належну допомогу у лікувально-профілактичній фізкультурі; дефіцит кваліфікованих кадрів у зв'язку із непривабливістю праці у сільській місцевості; відсутність інноваційних процесів в модернізації галузей тощо. Зазначене вказує на необхідність розробки дієвих заходів щодо надання соціальних послуг населенню, і в першу чергу, такі заходи повинні здійснюватись через місцеві програми.

5. Доведено, що аналіз зарубіжного досвіду управління розвитком фізичної культури та спорту вказує на дуже велику роль муніципальних органів держав Європейського Союзу. Більша частка фінансування спорту здійснюється за рахунок позабюджетних джерел (благодійна діяльність, спонсорство, меценатство, участь у грантових програмах).

Визначено, що в управлінській діяльності муніципалітетів розвинутих країн ЄС головним є постійний пошук нових ефективних форм співпраці зі спортивною громадою. Досліджений зарубіжний досвід вказує на позитивну тенденцію розвитку фізичної культури та спорту в умовах наділення більших повноважень та ресурсів органам місцевого самоврядування. Такий позитивний досвід вкрай необхідно враховувати та застосовувати в розвитку фізичної культури і спорту нашої країни.

6. У результаті проведеного дослідження надано ґрунтовні пропозиції та рекомендації щодо організаційно-правового та фінансового забезпечення управління розвитком фізичної культури та спорту територіальної громади, які можуть прискорити процеси реформування сфери фізичної культури і спорту у сучасних умовах децентралізації влади в Україні. Серед фундаментальних аспектів управління розвитком фізичної культури та спорту територіальної громади окремо виділено розроблені та запропоновані

автором модель організаційного забезпечення управління розвитком фізичної культури і спорту на рівні територіальної громади і модель реалізації політики розвитку сфери фізичної культури та спорту на рівні територіальної громади, що враховує особливості організаційного забезпечення управління розвитком фізичної культури та спорту на рівні територіальних громад в умовах децентралізації влади, потреби населення громади у фізкультурно-спортивному розвитку та отриманні відповідних якісних послуг, а також формують новий підхід організації управлінської діяльності – від роботи з кожним мешканцем територіальної громади до активної участі інститутів громадянського суспільства, діяльність яких направлена на розвиток фізичної культури і спорту та ґрунтується на міжсекторальній взаємодії та координації зусиль усіх зацікавлених сторін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Andreff W. Public and private sport financing in Europe: the impact of financial crisis. *84th Western Economic Association International Conference. Vancouver*. 2019. June 29th – July 3rd
2. Базенко В.А. Європейський досвід управління розвитком фізичної культури та спорту на місцевому рівні. *Ефективність державного управління: зб. наук. праць*. Л.: Вид-во ЛПІДУ НАДУ, 2022. № 1 (50). С. 156-168.
3. Бакуменко В.Д., Безносенко Д.О. Виявлення комплексу проблем державного управління процесами європейської та євроатлантичної інтеграції України, розробка пропозицій щодо вдосконалення системи державного управління цими процесами: Науково-дослідна робота. К.: НАДУ при Президентіві України; Центр навчання і досліджень з європейської та євроатлантичної інтеграції України. 41 с. URL: <http://www.napa-eurostudies.org.ua/2-2.rtf>.
4. Бондаренко І. Адаптація законодавства України до європейського законодавства – один з пріоритетних напрямів реформування правової системи України. *Право України*. 2022. № 7. С. 63-66.
5. Вакуленко В. М. Управління розвитком міста: навч. посіб. / В. М. Вакуленко, М. К. Орлатий, О. С. Ігнатенко та ін. - К.: Вид-во НАДУ, 2007. 389 с.
6. Вапнярська О.І., Золотов М.І. Зарубіжний досвід управління масовим спортом. Менеджмент в Росії та за кордоном. 2003. № 3. С. 30-35.
7. Гасюк І.Л. Державне управління фізичною культурою та спортом: стан та перспективи розвитку: [монографія]. Х.: ПП Балюк І. Б., 2021. 432 с.
8. Гасюк І.Л. Нормативно-правові засади державного управління фізичною культурою та спортом у країнах Європи. *Українські наукові записки*. № 4(48). С. 462 - 472.

9. Державне управління в Україні: навч. посібн. / За заг. ред. В.Б. Авер'янова. К.: Юрінком Інтер, 1998. 432с. URL: <http://www.lawbook.by.ru/admin/averjanov/2-2.shtml>
10. Державне управління: Словник-довідник / За заг. ред.. В.М. Князева, В.Д. Бакуменка. К.: Вид-во УАДУ, 2002. 228 с.
11. Державне управління в Україні: наукові, правові, кадрові та організаційні засади: Навч. посібник / За заг. ред. Нижник Н. Р., Олуйка В. М. Л.: Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2002. 352 с.
12. Журба М.А. Публічне управління у галузі фізичної культури і спорту: дис. канд. юрид наук: 12.00.02 / Журба Марина Анатоліївна. Одеса, 2017. 216 с
13. Зимнівська ОТГ: дізнавалися, як громаді вдалося створити єдиний освітньо-культурно-спортивний простір. Державний 224 сайт України «Децентралізація дає можливості» – 2017. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/7001>
14. Корецький М.Х. Державне регулювання аграрної сфери у ринковій економіці: Монографія. К.: Видавництво УАДУ, 2002. 260 с.
15. Корж В.П. Нормативно-правове та організаційно-управлінське забезпечення розвитку фізичної культури і спорту в Україні. *Актуальні проблеми фізичної культури і спорту*. 2023. №10. С. 4 – 12
16. Кононович В. Г. Нормативно-правові засади державного управління у сфері фізичної культури і спорту на прикладі європейських країн. *Державне будівництво*. 2023. № 1. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2013-1/index.html>.
17. Коротич О.Б. Методологічні засади державного управління регіональним розвитком. *Теорія та практика державного управління*. Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2015. Вип. 3 (12). 316 с.
18. Коротич О.Б. Класифікація та зміст механізмів управління державою. *Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. ОРІДУ*. О., 2016. Вип. 2 (26). С. 122-128

19. Кузьменко О.О. Сучасний стан державного управління фізичною культурою й спортом в Україні та Європі. *Держава та регіони*. Серія: Державне управління. 2011. № 3. С. 36-41.
20. Куліш Н.М. Кадрове забезпечення фізичної культури і спорту України з рогляду соціальної сфери. *Молодий вчений*. 2022. №1 (28). Ч.3. С. 91-94.
21. Курчаба Т. М. Працевлаштування випускників вищого навчального закладу освіти фізкультурного профілю у період переходу до ринкових відносин: автореф. дис. к. фіз. вих.: спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення». Луцьк: ВДУ ім. Л. Українки, 1999. 16 с.
22. Леонова А. О. Ефективність державного управління в контексті євроінтеграції України: навч. - метод. посіб. К.: ДПА України, 2007. 390 с.
23. Лісовець О. В. Теорія і методика роботи з дитячими та молодіжними організаціями України: навчальний посібник. К.: «Академія», 2011. 256 с.
24. Малиновський В.Я. Державне управління: навч. посібн. Вид. 2-ге, доп. і перероб. К.: Атіка, 2003. 576 с.
25. Мальона С. Б. Право – специфічний засіб управління фізичною культурою і спортом. Педагогіка, психологія та медикобіологічні проблеми фізичного виховання і спорту: наук. моногр. / за ред.С. Єрмакова. Х., 2006. №4. С. 108 - 110.
26. Мальона С. Б. Рівень готовності випускників факультетів фізичного виховання вищих навчальних закладів до правового забезпечення їх професійної діяльності. *Вісник Прикарпатського університету*. Серія: Фізична культура. Івано-Франківськ, 2018. Вип. 8. С. 79 – 83.
27. Мельник А. Ф., Оболенський О. Ю., Васіна А. Ю. Державне управління: підручник / за ред. А. Ф. Мельник. Київ: Знання, 2009. 582 с.
28. Методичні рекомендації з розроблення положення про структурний підрозділ освіти і науки, молоді та спорту місцевої державної

адміністрації: Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту від 21.11.2022 р. № 1308. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1308736-22>

29. Міжнародна хартія фізичного виховання і спорту (Париж, 21 листопада 1978 р.). URL: zakon.rada.gov.ua

30. Мічуда Ю.П. Функціонування та розвиток сфери фізичної культури і спорту в умовах ринку: автореф.дис. на здобуття наук. ступеня д. фіз. вих.: спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення». Київ, 2008. 39 с.

31. Надолішній П. І. Теорія та історія державного управління (Опорний конспект лекцій до навчальної дисципліни) : навч. посіб. Одеса:ОРІДУ НАДУ, 2006. 126 с.

32. Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2016>

33. Обозна О. М. Розвиток фізичної культури і спорту як важливий напрям державної політики України щодо забезпечення здоров'я громадян. *Державне управління: теорія та практика*. 2022. № 2. С. 39-44.

34. Одінцева Г.С., Мельтюхова Н.М. Теорія і історія державного управління: Опорний конспект лекцій і методичні вказівки до проведення практичних занять. Х.: УАДУ (ХФ), 2022. 136 с.

35. Олійник М. О. Правові основи організації та управління фізичною культурою, спортом і туризмом в Україні/ М.О. Олійник, А.П. Скрипник. – Х.: Харківський державний інститут фізичної культури, 2000. - 292 с.

36. Офіційний веб-сайт Комітету Верховної Ради з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму. URL: <http://komsport.rada.gov.ua/>

37. Офіційний веб-сайт Полтавської ТГ. URL: <https://pot-rad.gov.ua/>

38. Офіційний веб-сайт Міністерства молоді та спорту України. Реформа спортивної сфери 2023. URL: <http://www.dsmsu.gov.ua>

39. Офіційний веб-сайт Реформи децентралізації влади. URL: <http://decentralization.gov.ua/>

40. Офіційний веб-сайт Полтавської обласної військової адміністрації. URL: <https://www.adm-km.gov.ua/>

41. Офіційний веб-сайт Землі Німеччини Баден-Вюртемберг. Спортивна політика. - 2016. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.baden-wuerttemberg.de/de/bw-gestalten/schoenes-und-aktives-badenwuerttemberg/sport/>

42. Приходченко Л.Л. Структура механізму державного управління: взаємозв'язок компонентів та фактори впливу на ефективність. *Вісник НАДУ*. 2019. № 2. С. 105-112.

43. Про місцеве самоврядування: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL: <http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/index>.

44. Про співробітництво територіальних громад::Закон України від 17.06.2014р. № 1508-VII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>.

45. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24.12.1993 р. № 3808-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>.

46. Про рекламу: Закон України від 03.07.1996 р. № 270. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80>.

47. Про затвердження Положення про управління з питань фізичної культури та спорту Полтавської обласної державної адміністрації: Розпорядження голови Полтавської облдержадміністрації від 21.07.2016 р. № 525. URL: <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-polozhennja-pro-upravlinnja-zpitan-fizic-doc280917.html>.

48. Про затвердження тестів і нормативів для проведення щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення: Наказ Міністерства молоді та спорту від 15.12.2016 р. № 4665. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0195-17>.

49. Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися закладами фізичної культури і спорту, що утримуються за рахунок бюджетних коштів: Постанова Кабінету Міністрів від 14.04.2019 р. № 356. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/356-2009-%D0%BF>.

50. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.2020 р. № 996. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF/page>.

51. Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2025 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 09.12.2021 р. № 1321-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1320-2021-p>.

52. Радченко О.В. Категорія «механізм» в системі державного управління. *Держава та регіони*. Науково-виробничий журнал. Запоріжжя, 2019. № 3. С. 64-69.

53. Розвиток спорту в ТГ як інвестиція. Державний сайт України «Децентралізація дає можливості» – 2023. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/7911>

54. Рудніцька Р.М., Сидорчук О.Г., Стельмах О.М. Механізми державного управління: сутність і зміст / За наук. ред. М.Д. Лесечка, А.О. Чемериса. Львів: ЛІДУ НАДУ, 2005. 28 с.

55. Спортивна хартія Європи (Родос, 14-15 травня 1992 р.). URL: <http://vespo.com.ua/sport-v-es/sportivnaya-hartiya-evropyi/>

56. Територіальне управління: державне, регіональне, муніципальне і територіальне громадське самоврядування. URL: <http://vasilieva.narod.ru/index.htm>

57. Указ Президента України від 09.02.2016 № 42 «Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність - здоровий спосіб життя - здорова нація». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/422016-19772>

58. Указ Президента України від 12 січня 2015 року №5 «Стратегія сталого розвитку "Україна – 2020». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

59. Указ Президента України від 26.02.2016 № 68 «Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/68/2016>.

60. Федорчак О.В. Класифікація механізмів державного управління. *Демократичне врядування*. 2008. № 1. Електронне наукове фахове видання. URL: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/DeVr/2008-01/O_Fedorchak.pdf.

61. Філіпенко Т.В., Лісовенко М.В. Розвиток місцевого самоврядування в контексті децентралізації влади. *Актуальні проблеми економічного і соціального розвитку регіону – 2010*. URL: <http://ea.donntu.org:8080/bitstream/123456789/20835/1/Filipenko%20T.V.%2C%20Lisovenko%20M.V..pdf>

62. Цілі Сталого розвитку 2016-2030. Постійний координатор системи ООН – 2016. URL: <http://www.un.org.ua/ua/tsilirozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>.

63. Цзянь Цзе. Механізм управління фізичною культурою і спортом в умовах розвитку ринкової економіки в Китаї: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04: Москва, 2004 141 с. РДБ ОД, 61: 05-13 / 233

64. Чикаренко І.А. Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад: інноваційні підходи та інструменти: монографія/ С. М. Серьогін, Ю. П. Шаров, Є. І. Бородін, Н. Т. Гончарук [та ін.]; за заг. та наук. ред. С. М. Серьогіна, Ю. П. Шарова. Д. : ДРІДУ НАДУ, 2016. 276 с.

65. Шевчук І. В. Громадські організації та органи державної влади в сфері фізичної культури: правовий механізм взаємодії. *Держ. упр.: удосконалення та розвиток*. 2013. № 12. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?n=12&y=2013>

66. Юрій Павленко: Децентралізація повинна розвивати, а не знищувати фізичну культуру і спорт. *Інформаційне агентство Житомира*. 2023. URL: https://www.zhitomir.info/news_164551.html

67. Bazenko V.A. Improvement of management by development of physical culture and sport at the level of territorial community in the conditions of decentralization. *The scientific methods*. Poland. 2018. № 21.vol.1. P. 39-43

68. Houlihan B. Government objectives and sport // Handbook on the Economics of Sport / Ed. by W. Andreff and S. Szymanski. - Northampton (MA, USA): Edward Elgar, 2006. -xviii; 830 p. - P. 254-259. - P. 254.

Рекомендації з рухової активності для здоров'я населення згідно з віковими рівнями Всесвітньої організації охорони здоров'я

Віковий рівень від 6 до 17 років	Аеробна рухова активність середнього та високого рівня інтенсивності не менше 60 хвилин щодня. Додаткові переваги для здоров'я можуть бути забезпечені руховою активністю у часі, що перевищує 60 хвилин щодня. Інтенсивна рухова активність рекомендується не менше трьох разів на тиждень. Рухова активність дітей та молоді цього вікового рівня має включати рухові та спортивні ігри, відпочинок, фізичне виховання або планові заняття в рамках сім'ї, навчального закладу та громадської діяльності.
Віковий рівень від 18 до 64 років	Аеробна рухова активність середнього рівня інтенсивності не менше 150 хвилин на тиждень або аеробні вправи високої інтенсивності не менше 75 хвилин на тиждень, або аналогічне поєднання рухової активності середньої та високої інтенсивності. Додаткові переваги для здоров'я можуть бути забезпечені збільшенням інтенсивності рухової активності до 300 хвилин на тиждень або аеробною руховою активністю високого рівня інтенсивності не менше 150 хвилин на тиждень, або аналогічним поєднанням рухової активності середньої та високої інтенсивності. Силова діяльність за участі основних груп м'язів має здійснюватись не менше 2-х разів на тиждень. Тривалість аеробної діяльності не може бути меншою за 10 хвилин. Рухова активність дорослих цього вікового рівня має включати активний відпочинок та вільний час, ходьбу, їзду на велосипеді, професійну активність, домашню роботу, заняття видами спорту або планові заняття в рамках щоденної життєдіяльності, сімейних та громадських заходів.
Віковий рівень від 65 років і старше	Аеробна рухова активність середнього рівня інтенсивності не менше 150 хвилин на тиждень або аеробні вправи високої інтенсивності не менше 75 хвилин на тиждень, або аналогічне поєднання рухової активності середньої і високої інтенсивності. Додаткові переваги для здоров'я можуть бути забезпечені збільшенням інтенсивності рухової активності до 300 хвилин на тиждень або аеробною руховою активністю високого рівня інтенсивності не менше 150 хвилин на тиждень, або аналогічним поєднанням рухової

	<p>активності середньої та високої інтенсивності. Силова діяльність за участі основних груп м'язів має здійснюватись не менше 2-х разів на тиждень. Тривалість аеробної діяльності у групових заняттях не може бути меншою за 10 хвилин. Рухова активність дорослих цього вікового рівня має включати активний відпочинок та вільний час, ходьбу, їзду на велосипеді, професійну активність (якщо людина продовжує працювати), домашню роботу, заняття видами спорту або планові заняття в рамках щоденної життєдіяльності, сімейних та громадських заходів. Дорослі цього вікового рівня з недостатніми руховими можливостями мають здійснювати рухову активність для покращення балансу та запобігання падінням три або більше днів на тиждень. Якщо дорослі цього вікового рівня не можуть виконувати рекомендований обсяг рухової активності з огляду на стан здоров'я, їх рухова активність має бути такою, яку дозволяють досягти їх здібності в межах умов цих рекомендацій. В обґрунтованому станом здоров'я населення вирішенні цього питання з метою зниження ризиків травмування опорно-рухового апарату було б доцільним використовувати переваги рухової активності середнього рівня інтенсивності з поступовим переходом до більш високих рівнів рухової активності.</p>
--	--

Примітка. Систематизовано автором.

Перелік державних будівельних норм, що стосуються безпосередньо розвитку сфери фізичної культури та спорту на рівні місцевого самоврядування

1. Норми одночасної пропускної здатності фізкультурно-оздоровчих та спортивних споруд згідно з ДБН 360-92 «Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень», ДБН В.2.2-13-2003 «Спортивні та фізкультурно-оздоровчі споруди» (планово-розрахункові показники одночасної пропускної здатності фізкультурно-оздоровчих та спортивних споруд щодо кількості осіб, які займаються, та режимів експлуатації зазначених споруд);
2. Норми радіусу обслуговування населення фізкультурно-оздоровчими та спортивними спорудами згідно з ДБН 360-92 «Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень», ДБН В.2.2-13-2003 «Спортивні та фізкультурно-оздоровчі споруди»;
3. Норми пропорцій розміщення і кількості спортивних споруд для різних категорій населених пунктів згідно з ДБН 360-92 «Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень», ДБН В.2.2-13-2003 «Спортивні та фізкультурно-оздоровчі споруди»;
4. Норми та розміри фізкультурно-оздоровчих та спортивних споруд, норми кількості місць для глядачів на фізкультурно-оздоровчих та спортивних спорудах згідно з ДБН 360-92 «Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень», ДБН В.2.2-13-2003 «Спортивні та фізкультурнооздоровчі споруди».

Рекомендації щодо забезпечення населення закладами фізичної культури і
спорту

Показник	Показник
Забезпечення дітей та молоді віком від 6 до 18 років дитячо - юнацькими спортивними школами	Один заклад на 2500 дітей та молоді цього віку, але не менше одного закладу на одну адміністративно - територіальну одиницю (район, місто, у тому числі спеціального статусу, республіканського, обласного та районного значень, райони у містах, селища міського типу), об'єднану територіальну громаду
Забезпечення центрами населення фізичного здоров'я	Не менше одного центру на одну адміністративнотериторіальну одиницю (район; місто, у тому числі спеціального статусу, республіканського, обласного значення; райони у містах), об'єднану територіальну громаду
Забезпечення населення центрами фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт»	Не менше одного регіонального та трьох місцевих закладів на регіон
Забезпечення населення спортивними клубами та фізкультурнооздоровчими закладами різних форм власності	Один заклад на 5 тис. осіб

Примітка. Систематизовано автором.

Рекомендована структура Програми розвитку фізичної культури і спорту на
рівні територіальної громади

Передумови
<ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення проблем, на вирішення яких спрямована Програма. 2. Дослідження розвитку сфери фізичної культури і спорту. <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Аналіз розвитку сфери в межах територіальної громади. 2.2. Аналіз нормативно-правової бази. 2.3. Аналіз корисних практик.
Розділ I. Загальні положення
<ol style="list-style-type: none"> 1. Мета і завдання Програми. 2. Напрями виконання Програми. 3. Виконавці Програми. 4. Очікувані результати виконання Програми, визначення її ефективності. 5. Фінансове забезпечення Програми. 6. Зв'язок між Програмою та Стратегією розвитку територіальної громади. 7. Впровадження, моніторинг та перегляд Програми.
Розділ II. Заходи Програми розвитку фізичної культури та спорту
<ol style="list-style-type: none"> 1. Забезпечення розвитку масового спорту, популяризація здорового способу життя серед населення територіальної громади. 2. Забезпечення розвитку дитячо-юнацького та резервного спорту. 3. Забезпечення військово-патріотичного виховання. 4. Забезпечення розвитку спорту вищих досягнень. 5. Забезпечення розвитку спорту інвалідів та ветеранів. 6. Матеріально-технічне забезпечення розвитку сфери фізичної культури і спорту. 7. Інформаційне забезпечення сфери фізичної культури і спорту
Розділ III. Відповідальність

Примітка. Систематизовано автором.